

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Akvilės Malinauskaitės,
IV kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

**Teisės į informaciją, sudarančią verslo paslaptį, įgyvendinimas:
intelektinės nuosavybės ir konkurencijos teisės aspektai**

Vadovė: lekt. dr. Kristina Janušauskaitė
Recenzentė: lekt. dr. Jūratė Truskaitė - Paškevičienė

Vilnius 2011

Turinys

Ižanga.....	1
1. Informacija, sudaranti verslo paslaptį: samprata, skirtingos terminijos ypatumai.....	6
2. Komercinės (gamybinės) paslapties vieta teisinio reguliavimo sistemoje.....	14
3. Licencinė sutartis kaip teisės į informaciją, sudarančią verslo paslaptį, įgyvendinimo būdas.....	19
3.1. Licencinės sutarties samprata, rūšys.....	19
3.2. Pasirinkimo licencijuoti komercinę (gamybinę) paslaptį tikslai.....	22
3.3. Licenijuojamo objekto ypatumai. <i>Know-how</i> samprata.....	24
3.4. Komercinės paslapties perleidimo licencine sutartimi poveikis konkurencijai.....	28
3.4.1. Intelektinės nuosavybės teisių licencijavimas ir ES konkurencijos teisė.....	28
3.4.2. Išimties pagal Reglamentą Nr. 772/2004 taikymo sąlygos <i>know-how</i> licencijavimo susitarimams.....	32
3.4.3. Verslo paslapčių licencijavimas JAV.....	38
3.5. <i>Know-how</i> perleidžiančių licencinių sutarčių turinio ypatumai.....	41
4. Teisės į informaciją, sudarančią verslo paslaptį, įgyvendinimas ir piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi <i>Microsoft</i> bylos kontekste.....	45
4.1. Bylos aplinkybės.....	46
4.2. Teisės į intelektinę nuosavybę.....	47
4.3. Piktnaudžiavimo duominuojančia padėtimi pateisinimas intelektinės nuosavybės teisių turėjimu.....	49
4.4. Apibendrinimas.....	53
Išvados.....	54
Literatūros sąrašas.....	56
Santrauka.....	61
Summary.....	62

Ižanga

Temos aktualumas. Verslo paslaptis yra ypatingas civilinių teisių objektas, kurio reglamentavimui skirtos ne vienos teisės šakos normos. Nepaisant to, kad Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse¹ (toliau tekste – CK) yra pateiktas komercinės (gamybinės) paslapties apibrėžimas, išlieka pakankamai daug neaiškumo dėl komercinės paslapties dalyko, t.y. kokia informacija gali sudaryti verslo paslaptį. Neaiškumas atsiranda dėl to, kad įstatymo pateikti bendri kriterijai suteikia asmeniui daug laisvės nusprendžiant, kokią informaciją jis laikys komercine paslaptimi, o šių kriterijų patikra, t.y. išsiaiškinimas, ar informacija tikrai atitinka komercinėms paslaptims keliamus reikalavimus, atliekama tik tuomet, kai kas nors neteisėtai atskleidžia paslaptį, taip pažeisdamas informacijos savininko teises. Svarbu pabrėžti, kad net jei plačiai neprieinama informacija yra pakankamai komerciškai naudinga, kad ją būtų galima objektyviai pripažinti komercine paslaptimi, bet jos savininkas nesiėmė jokių priemonių jai išsaugoti, įstatymas tokios informacijos kaip verslo paslapties nesaugo. Tačiau, jei priemonių buvo imtasi, greičiausiai niekas negalės užginčyti, kad ta informacija vertinga įmonei.

Informacijos vertingumas paprastai yra sukuriamas intelektinių pastangų dėka. Be to, informacija pasižymi nematerialiu pobūdžiu, nors ir gali būti užfiksuota materialiose laikmenose. Dėl šių priežasčių informacija, pripažinta verslo paslaptimi, tampa įmonės nematerialiu turtu, o taip pat ir intelektine nuosavybe. Pabrėžtina, kad paprastai verslo paslaptis nėra saugoma kaip intelektinės nuosavybės teisių objektas, kadangi neatitinka šiam objektui keliamų reikalavimų, pavyzdžiui, tam, kad objektas galėtų gauti patentinę apsaugą, jis turi atitikti naujumo kriterijų, o verslo paslaptį sudaranti informacija nebūtinai gali būti nauja. Dėl didelio ryšio su komercine veikla, tiek Lietuvos Respublikos, tiek daugumos užsienio valstybių, o taip pat ir Europos Sąjungos teisės aktuose verslo paslaptis reglamentuojama konkurencijos teisės normomis per apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos institutą. Intelektinė nuosavybė yra susijusi su apsauga nuo nesąžiningos konkurencijos², o informacijos, sudarančios verslo paslaptį neteisėtas naudojimas bei atskleidimas yra vienas iš veiksnių, kuris patenka į apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos sritį. Toks ypatingas verslo paslapties statusas sukelia

¹ Patvirtintas 2000 m. liepos 18 d. įstatymu Nr. VIII-1864. Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.

² Convention Establishing the World Intellectual Property Organization [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-22]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/treaties/en/convention/trtdocs_wo029.html#P50_1504> [žiūrėta 2011-03-22].

problemų nustatant konfidencialios informacijos vietą teisinio reguliavimo sistemoje bei įgyvendinant teisę į informaciją, sudarančią verslo paslaptį.

Verslo paslaptis yra svarbi komercinėje veikloje, kadangi sukuria tam tikrą konkurencinį pranašumą atitinkamoje rinkoje. Žinoma, konkurenciniam pranašumui susikurti vien tik turėti informaciją neužtenka, reikia ją tinkamai „valdyti“.³ Būtent tinkamas teisės, į informaciją, sudarančią verslo paslaptį, įgyvendinimas ir sukuria pranašesnę padėtį rinkoje. Verslo paslapties savininkas gali laisvai elgtis su informacija lygiai taip pat, kaip ir su bet kuriuo kitu savo turtu: naudotis pats ar perleisti tretiesiems asmenims, tačiau privalo nepamiršti, kad paslaptis gali būti lengvai prarandama ir dėl netinkamos apsaugos ji gali netekti savo vertės. Tačiau, imantis tinkamų priemonių tam tikra informacija gali būti išsaugota kaip verslo paslaptis ilgą laiką, pavyzdžiui, populiaraus gėrimo Coca-Cola receptas ar Kentukio keptos vištienos receptas.⁴

Iš vienos pusės verslo paslaptis yra teisėtas būdas įgyti konkurencinį pranašumą ir užsitikrinti gerą padėtį rinkoje, iš kitos pusės, konkurencinis pranašumas daro poveikį atitinkamai rinkai ir gali sukelti nepageidaujamų neigiamų padarinių konkurencijos teisės požiūriu, kaip, pavyzdžiui, rinkos uždarymas ar rinkos padalinimas. Tiek pačiam savininkui naudojantis slapta informacija, tiek perleidžiant ją tretiesiems asmenims, priklausomai nuo rinkoje užimamos padėties, tokie veiksmai vienaip ar kitaip įtakoja konkurencinius santykius. Perleidžiant verslo paslaptis tretiesiems asmenims ne tik susipažinimo su slapta informacija, bet ir jos naudojimo tikslais, tarp šalių sudaromos sutartys, kurios gali veikti ne tik jų tarpusavio santykius, bet ir santykius su kitais verslo subjektais, veikiančiais atitinkamoje rinkoje. Gali susidaryti ir priešinga situacija, kuomet dominuojančią padėtį rinkoje užimantis subjektas, turėdamas laisvę nuspręsti, kokia informacija sudaro verslo paslaptį, piktnaudžiaudamas savo padėtimi, neatskleis tokios informacijos, kuri yra svarbi tam tikrų kitų, susijusių produktų gamybai, dėl ko bus užkirstas kelias konkurentams patekti į rinką.

Apibendrinant galima pasakyti, kad teisės į informaciją, sudarančią verslo paslaptį, įgyvendinimo esminė problema ta, jog čia susiduria verslo paslapties savininko interesas laisvai naudotis savo nuosavybe ir konkurencijos teisės tikslas išlaikyti pakankamą konkurencijos lygį rinkose. Per didelis konkurencijos teisės kišimasis gali atgrasinti verslo paslaptis „valdančius“ subjektus nuo disponavimo ja, o tai gali užkirsti kelią plisti naujovėms, o nuo to nukentėtų ir vartotojų poreikiai, kadangi būtų prarasta dalinimosi

³ PRANCKEVIČIUS, Andrius; JANUŠAUSKAITĖ, Kristina. *Bendrovės komercinių (gamybinių) paslaptčių apsauga*. Vilnius: Juristas Nr. 1, 2003.

⁴ BLAIR, Roger D.; COTTER, Thomas F. *Intellectual property: economic and legal dimensions of rights and remedies*. USA: Cambridge University Press, 2005, p. 24-25.

neviešinama informacija tarp ūkio subjektų galimybė. Tuo tarpu, per mažas konkurencijos teisės dėmesys informacijos, sudarančios verslo paslaptį, „valdymui“, gali suteikti laisvę manipuliuoti turima slapta informacija, taip trukdant tinkamai veikti rinkai.

Atkreiptinas dėmesys, jog Lietuvos teisės doktrinoje verslo paslapties perleidimas nėra plačiai nagrinėjama tema, o Lietuvoje veikiančiams ūkio subjektams, kurie neapsiriboja Lietuvos rinka, svarbu įvertinti, kaip veikia verslo paslapties institutas, kokios naudos galima gauti iš komercinio pranašumo, kurį suteikia verslo paslapties „valdymas“, bei su kokiais apribojimais gali susidurti verslo paslapties savininkas. Taigi, nagrinėjama tema aktuali tiek teoriniu, tiek praktiniu lygmeniu.

Magistro darbo tikslai. 1) išanalizuoti verslo paslapties sampratos ir jos apsaugos reglamentavimo ypatumus, ryšį su intelektine nuosavybe; 2) atskleisti teisių į intelektinę nuosavybę įgyvendinimo, kiek tai susiję su verslo paslapties perleidimu naudotis tretiesiems asmenims, sukeliama poveikį konkurencijai; 3) išanalizuoti naudojimosi intelektinės nuosavybės objektais ir konkurencinių ribojimų sąveiką verslo paslapčių kontekste.

Tyrimo objektas. Darbo tikslų pasiekimui, remiantis Lietuvos, Europos Sąjungos ir Jungtinių Amerikos Valstijų doktrina bei praktika, nagrinėjama: 1) informacijos, sudarančios verslo paslaptį, apibrėžimas, objektai, skirtingos terminijos įtaka verslo paslapties sampratai apimties požiūriu, komercinės paslapties vieta teisinio reguliavimo sistemoje; 2) licencinė verslo paslapties perleidimo sutartis: samprata, objektas, turinys, veiksniai, lemiantys verslo paslapties turėtojo apsisprendimą licencijuoti verslo paslaptį, licencijavimo poveikis konkurencijai vertikalųjų susitarimų atžvilgiu, piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi *Microsoft* bylos kontekste. Magistro darbo tyrimo objektas nėra kiti verslo paslapties perdavimo būdai, verslo paslapties neteisėto atskleidimo ar naudojimo kaip nesąžiningos konkurencijos veiksmo atvejai, verslo paslapties gynimo būdai, atsakomybė už verslo paslapties atskleidimą, teisių į verslo paslaptį perleidimo poveikis konkurencijai įmonių susijungimo atveju. Verslo paslapties apsauga bus nagrinėjama tik tiek, kiek tai susiję su verslo paslapties licencijavimu. Tokį pasirinkimą sąlygojo mintis, kad taip gali būti geriausiai atskleista nagrinėjama tema, o tiksliau intelektinės nuosavybės teisės, verslo paslapčių ir konkurencijos teisės sąveika.

Tyrimo metodai. Siekiant išnagrinėti apibrėžtus objektus ir atsakyti į iškeltus tikslus, daugiausiai darbe naudotasi sisteminiu-loginiu metodu, kuris padėjo apibendrinti ir įvertinti surinktą informaciją, suprasti nagrinėjamų objektų esmę bei vietą teisinio reguliavimo sistemoje, atrasti intelektinės nuosavybės, verslo paslapčių ir konkurencijos teisės susikirtimo taškus bei pateikti atlikto tyrimo išvadas. Darbe taip pat naudotas

lyginamasis metodas, kuris padėjo išryškinti nagrinėtų sąvokų ir reiškinių skirtingo supratimo aspektus. Aprašomasis metodas darbe reikalingas įvairios informacijos apie nagrinėjamus dalykus pateikimui, kuria remiantis atliekamas surinktų žinių vertinimas, lyginimas, apibendrinimas bei išvadų pateikimas. Kai kurių sąvokų, pateiktų teisės normose aiškinimui naudoti lingvistinis, gramatinis ir teleologinis metodai. Istorinis metodas naudotas atskleisti tam tikrų vertinimų, susijusių su verslo paslapčių licencijavimu, pasikeitimus.

Magistro darbo originalumas. Darbo originalumas pasireiškia tuo, kad tema nėra plačiai nagrinėta Lietuvos teisinėje literatūroje. Dauguma autorių akcentuoja verslo paslapčių apsaugos ir gynimo aspektus, atsakomybės už verslo paslapties atskleidimo ar neteisėto panaudojimo klausimus, tačiau verslo paslapties įgyvendinimas perleidžiant ją tretiesiems asmenims licencinėmis sutartimis aptariamas tik epizodiškai, nagrinėjant su konkurencija susijusius klausimus. Be to, šiame darbe nagrinėjama ne tik licencinė sutartis kaip verslo paslapties perleidimo būdas, bet ir atsižvelgiama į verslo paslapties kaip specifinio nematerialaus turto ypatumus, įvertinant juos intelektinės nuosavybės ir konkurencijos teisės sričių kontekste.

Šaltiniai. Darbe remtasi Lietuvos Respublikos (toliau tekste – LR), Europos Sąjungos (toliau tekste – ES), Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau tekste - JAV) ir tarptautiniais teisės aktais, reguliuojančiais verslo paslapčių sampratą ir su konkurencijos teise susijusius aspektus bei ES ir JAV gairėmis dėl licencinių susitarimų vertinimo konkurencijos teisės atžvilgiu. Taip pat, naudota specialioji teisinė literatūra, skirta verslo paslapčių ir licencinių sutarčių nagrinėjimui, bei konkurencijos teisės analizavimui. Iš lietuvių autorių paminėtinas Vytautas Guobys, kuris vienintelis išsamiau nagrinėja licencines sutartis, o kartu ir verslo paslapties perleidimo aspektus. Darbe taip pat remtasi lietuvių ir užsienio autorių straipsniais bei Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos oficialiame tinklapyje skelbiama informacija. Iš teismų praktikos darbe plačiausiai nagrinėjama *Microsoft*⁵ byla.

⁵ 2007 m. rugsėjo 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje *Microsoft Corp. v Europos Bendrijų Komisija* Nr. T-201/04, Teismo praktikos rinkinys, 2007, puslapis II-03601.

1. Informacija, sudaranti verslo paslaptį: samprata, skirtingos terminijos ypatumai

Prieš pradėdant nagrinėti teisės į informaciją, sudarančią verslo paslaptį, įgyvendinimo aspektus, pirmiausia reikia apibrėžti, kas yra minėtos teisės objektas, kitaip tariant, kas yra informacija, sudaranti verslo paslaptį. Teisės aktuose ir teisinėje literatūroje galima rasti įvairių informacijos, sudarančios verslo paslaptį, apibrėžimų.

CK 1.116 straipsnio 1 dalyje pateiktas komercinės (gamybinės) paslapties apibrėžimas nurodo, kad informacija laikoma komercine (gamybine) paslaptimi, jeigu:

- a) turi tikrą ar potencialią komercinę (gamybinę) vertę;
- b) jos nežino tretieji asmenys ir ji negali būti laisvai prieinama;
- c) šios informacijos savininkas ar kitas asmuo, kuriam savininkas ją yra patikėjęs, deda protingas pastangas, kad išsaugotų jos slaptumą.

Šių požymių turinys yra atskleidžiamas teisės doktrinoje bei negausioje teismų praktikoje. Pirmasis požymis – tikra ar potenciali informacijos vertė - aiškinamas plačiai ir reiškia bet kokią naudą. Teismai dažnai šį požymį preziumuoja, ypač, kai buvo imtasi veiksmų informacijai apsaugoti.⁶ Ar konkretūs duomenys turi komercinę vertę, gali būti įrodinėjimo objektas, bet tam tikrais atvejais dėl informacijos naudingumo nesiginčijama, t. y. pripažįstama, kad ji visada turi komercinę vertę.⁷ Antrasis požymis – informacija nežinoma tretiesiems asmenims ir nėra lengvai prieinama – nereiškia, jog jos nežino kai kurie kiti suinteresuoti asmenys ar jos visiškai neįmanoma gauti, tačiau tai neturi būti bendrai žinoma informacija ar informacija, kurią pagal įstatymus privaloma viešai skelbti. Ar informacija bendrai žinoma vertina teismas.⁸ Trečiasis požymis – priemonių ėmimas informacijai išsaugoti. Tai gali būti įvairios priemonės: fizinės, techninės, teisinės, organizacinės ar kitokios. Asmens pastangos vertinamos pagal tai, ar jis priėmė sprendimą paskelbti konkrečius duomenis kaip saugotinus ir ėmėsi protingų saugos priemonių – nustatė informacijos naudojimo tvarką, jos platinimo draudimus ir kt.⁹ Yra autorių, manančių jog įmonės vadovo sprendimas pripažinti tam tikrą informaciją konfidencialia neturėtų būti sureikšminamas. Net ir nesant sprendimo, bet nustačius aktyvius veiksmus, kuriais siekta išsaugoti konfidencialią informaciją, informacija galėtų būti pripažinta komercine paslaptimi.¹⁰ Gali būti sutinkama su požiūriu, jog sprendimas

⁶ BIRŠTONAS, Ramūnas, *et al. Intelektinės nuosavybės teisė*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010, p. 810-812.

⁷ Lietuvos Aukščiausiojo teismo civilinių bylų skyriaus 2006 m. rugsėjo 20 d. nutartis byloje *G. Z. v. AB „Parex bankas“* Nr. 3K-3-499/2006, kat. 15.3.2; 22.8 „(S)“.

⁸ *Supra*, note 6.

⁹ *Supra*, note 7.

¹⁰ *Supra*, note 6.

neturėtų būti vertinamas kaip formalus raštiškas pareiškimas dėl informacijos pripažinimo konfidencialia. Sprendimas gali būti išreikštas ir žodžiu, ir konkludentiniais veiksmais, t.y. tiesiog imantis priemonių informacijos apsaugai. Svarbu yra ne formaliai taikyti teisės normas, bet užtikrinti nematerialios informacijos savininko teisių tinkamą įgyvendinimą.

Visiškai analogiški požymiai yra suformuluoti Sutarties dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (toliau tekste – TRIPS)¹¹ 39 straipsnio 2 dalyje. Pagal šią tarptautinę sutartį, konfidenciali informacija¹²:

a) yra slapta ta prasme, kad kaip visumos ar kaip tikslaus jos komponentų konfigūracijos ir jos surinkimo atkartojimo apskritai nežino arba lengvai jos negauna tos aplinkos asmenys, kurie paprastai dirba su aptariamąja informacija;

b) turi komercinę vertę, nes yra slapta;

c) yra objektas pagrįstų veiksmų, kurių imasi teisėtai kontroliuojantis tokią informaciją asmuo, stengiantis tam tikromis aplinkybėmis ją išlaikyti slaptą.

TRIPS sutartyje išvardinami požymiai beveik niekuo nesiskiria nuo aptartų CK. Šie trys požymiai yra kertiniai punktai, pagal kuriuos bet kuri informacija gali būti įvertinta ir priskirta komercinės paslapties kategorijai arba ne. Iš esmės tik įmonės kompetentingi asmenys gali nuspręsti ar tam tikra informacija yra jiems tiek svarbi, kad būtų verta imtis priemonių išsaugoti jos slaptumui. Todėl informacijos vertingumas neturėtų būti kvestionuojamas, o analizė atliekama tik slaptumo ir veiksmų pakankamumo atžvilgiu.

Doktrinooje galima rasti ir kitokių komercinės paslapties apibrėžimų. Pavyzdžiui, kai kurie autoriai¹³ pateikia abstraktesnę sampratą, pabrėžiant komercinės paslapties ir konfidencialios informacijos santykį: komercinė (gamybinė) paslaptis - tai konfidenciali komercinė informacija, kurios neteisėtas atskleidimas arba panaudojimas padarytų ypatingą žalą informacijos savininkui ir kuri ginama įvairių teisės šakų normų kaip savarankiškas teisinės apsaugos objektas. Iš tokio apibrėžimo galima daryti išvadą, jog bet kuri komercinė paslaptis yra konfidenciali informacija, tačiau ne bet kokia konfidenciali informacija yra komercinė paslaptis, o tik ta, kurios praradimas padarytų žalos, kitaip tariant informacija, kuri turi komercinę vertę.

¹¹ Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutarties 1c priedas. Valstybės žinios, 2001, Nr. 46-1620.

¹² Pažymėtina, jog TRIPS sutarties tekste lietuvių kalba naudojama sąvoka „komercinė paslaptis“. Tačiau originaliame tekste naudojama sąvoka „undisclosed information“, kurios tikslus vertimas būtų „neatskleistina informacija“ arba „konfidenciali informacija“. Minėta sąvoka pasirinkta dėl skirtingų terminų konfidencialiai informacijai apibrėžti naudojimo įvairiose šalyse. Todėl šiame darbe TRIPS sutarties prasme yra tikslinga naudoti sąvoką „konfidenciali informacija“.

¹³ ČAIKOVSKI, Andžej. *Balti tinklai – juodi pinigai. Komercinės paslaptys: teisinė problematika*. Vilnius: Justitia Nr. 5-6, 1999, p. 35.

Dar kai kurių autorių¹⁴ nuomone, komercinės (gamybinės) paslapties apibrėžimas galėtų būti toks: tai turinčios komercinę vertę žinios, susijusios su gamybine ūkine veikla, mokslo ir technikos laimėjimais, finansų, valdymo ir organizavimo ypatumais, kurių teisėta sauga užtikrina firmos ekonominį stabilumą ir konkurencinį pranašumą. Iš tokio apibrėžimo galima susidaryti aiškesnį vaizdą apie komercinę paslaptį, kadangi įvardijamos sritys, su kuriomis gali būti susijusi komercinė paslaptis, todėl praktikoje įmonėms šis apibrėžimas yra išsamesnis. Iš aukščiau aptartų požymių pabrėžiama tik komercinė vertė, o nuoroda į konkurencinio pranašumo užtikrinimą suponuoja mintį, jog komercinės paslaptys neatsiejamai susijusios su konkurencijos teise.

ES lygmeniu keliuose reglamentuose vienas iš komercinės paslapčių objektų – praktinė patirtis (*know-how*) - apibrėžiama taip pat per tris požymius: informacija turi būti slapta, svarbi¹⁵ ir apibrėžta¹⁶. 2002 m. liepos 31 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1400/2002 dėl Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo vertikalių susitarimų ir suderintų veiksmų rūšims motorinių transporto priemonių sektoriuje¹⁷ (toliau tekste – Reglamentas Nr. 1400/2002) komercinę paslaptį apibrėžia taip - tai nepatentuotos slaptos, esminės ir patvirtintos praktinės informacijos, kurią tiekėjas sukaupė iš savo praktinės veiklos ir ją patikrino, visuma; šiuo požiūriu "slapta" informacija reiškia, kad komercinė paslaptis nėra visiems žinoma arba lengvai prieinama kaip visuma arba pagal tikslią jos sudėtinių dalių konfigūraciją arba tų dalių sąrangą; "esminė" reiškia, kad komercinė paslaptis priskiriama informacijai, kuri būtina pirkėjui, kad jis galėtų naudoti sutarties prekes arba paslaugas, jas parduodant ar perparduodant; "patvirtinta" reiškia, kad komercinė paslaptis turi būti aprašyta pakankamai išsamiai, kad būtų galima patikrinti, ar ji atitinka slaptumo ir svarbos kriterijus.

2004 m. balandžio 7 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 772/2004 dėl Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo technologijų perdavimo susitarimų kategorijoms¹⁸ (toliau tekste – Reglamentas Nr. 772/2004) šiek tiek glausčiau apibrėžia šią sąvoką, tačiau požymių esmė ta pati. Gamybinė, prekybinė ar mokslinė patirtis (*know-how*) – tai paketas nepatentuotos praktinės informacijos, gautos patirtimi ir bandymais, kuri yra:

- a) paslaptis, t. y. nėra visuotinai žinoma arba lengvai prieinama;
- b) svarbi, t. y. svarbi ir naudinga sutarties produktams gaminti;

¹⁴ UŠPALIENĖ, Romantė. *Komercinė paslaptis ir jos apsauga*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1997, p. 17.

¹⁵ Angl. *substantial*. Lietuviškuose teisės aktų vertimuose naudojamas sinonimiškas terminas „esminė“.

¹⁶ Angl. *identified*. Lietuviškuose teisės aktų vertimuose naudojamas sinonimiškas terminas „patvirtinta“.

¹⁷ OL, 2002 L 203, p. 0030-0041.

¹⁸ OL, 2004 L 123, p. 11-17.

c) apibrėžta, t. y. pakankamai išsamiai aprašyta, kad galima būtų patikrinti, ar ji atitinka slaptumo ir svarbumo kriterijus.

2010 m. balandžio 20 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 330/2010 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio 3 dalies taikymo vertikaliųjų susitarimų ir suderintų veiksmų rūšims¹⁹ (toliau tekste – Reglamentas Nr. 330/2010) taip pat apibrėžia praktinę patirtį (*know-how*) – tai iš patirties sukauptos ir tiekėjo išbandytos nepatentuotos slaptos, svarbios ir apibrėžtos praktinės informacijos visuma: "slapta" reiškia, jog ši praktinė patirtis nėra visuotinai žinoma arba lengvai prieinama; "svarbi" reiškia, jog ši praktinė patirtis esminė ir naudinga pirkėjui, kad šis galėtų naudoti, parduoti arba perparduoti sutartyje nurodytas prekes arba paslaugas; "apibrėžta" reiškia, jog ši praktinė patirtis yra pakankamai išsamiai aprašyta, kad galima būtų patikrinti, ar ji atitinka slaptumo ir svarbumo kriterijus.

Kadangi šie trys minėti teisės aktai yra skirti tam tikroms susitarimų grupėms reglamentuoti konkurencijos teisės požiūriu ir juose aktualus tik vienas iš komercinių paslapčių objektų – praktinė patirtis (*know-how*) –, tai ir šiai komercinės paslapties rūšiai apibrėžti taikomi vertinimo kriterijų aspektai šiek tiek skiriasi. Svarbumo kriterijus siejamas ne tik su bet kokio pobūdžio komercine verte, bet su tam tikromis prekėmis, paslaugomis ar produktais. Apibrėžtumas svarbus tam, kad būtų aišku kokia praktinė informacija pateikiama, bet galima sakyti, kad tai rodo ir aktyvių veiksmų buvimą, siekiant išsaugoti informacijos slaptumą.²⁰ Plačiau apie *know-how* sampratą bus kalbama šio magistro darbo dalyje apie licencinių sutarčių objektą.²¹

Verta atkreipti dėmesį į JAV teisės aktuose pateikiamus apibrėžimus. JAV vieningas verslo paslapčių įstatymas²² numato, jog verslo paslaptis reiškia informaciją, kuri apima formules, modelius, rinkinius, programinę įrangą, metodus, techniką ar procesus ir kuri:

a) suteikia nepriklausomą realią ar potencialią ekonominę naudą, kadangi nėra žinoma ir lengvai išaiškinama įprastais būdais kitų asmenų, kurie gali gauti ekonominę naudą atskleidę ją arba panaudoję;

b) yra imamas pastangų, kad būtų išlaikytas jos slaptumas.

¹⁹ OL, 2010 L 102, p. 1-7.

²⁰ PRANCKEVIČIUS, Andrius; JANUŠAUSKAITĖ, Kristina. *Bendrovės komercinių (gamybinių) paslapčių apsauga*. Vilnius: Juristas Nr. 1, 2003.

²¹ 3.3. turinio dalis.

²² Jungtinių amerikų valstijų vieningas komercinių paslapčių įstatymas [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-22]. Prieiga per internetą: <<http://www.law.upenn.edu/bll/archives/ulc/fnact99/1980s/utsa85.htm>> [žiūrėta 2011-03-22].

JAV kodekse²³ nustatyta, kad sąvoka verslo paslaptis reiškia visas finansines, verslo, mokslo, technikos, ekonomikos ar gamybos informacijos formas ir tipus, įskaitant modelius, planus, rinkinius, programinę įrangą, formules, dizainą, prototipus, metodus, metodikas, procesus, procedūras, programas ar sąvadas, nepriklausomai nuo to ar jie materialūs ar ne, taip pat nepriklausomai nuo to kaip jie laikomi, rengiami, ar yra fiziškai įsimenami, užfiksuoti elektroniškai, grafiškai, fotografijomis ar raštu, jei:

- a) savininkas ėmėsi veiksmų, kad išlaikytų tokią informaciją slaptą;
- b) informacija suteikia realią ar potencialią ekonominę naudą, kadangi nėra visuotinai žinoma ir nėra lengvai prieinama visuomenei įprastomis priemonėmis.

Yra autorių²⁴, kurie mano, jog JAV teisės aktuose pateikiami tiksliausi apibrėžimai ir siūlo juos sujungus taip apibrėžti komercinę paslaptį: tai visų tipų ir formų ekonominė, finansinė, mokslinė, techninė, technologinė ir kita verslo informacija, apimanti formules, pavyzdžius, brėžinius, prototipus, kompiliacijas, programas, įrenginius, metodus, technologijas, procesus, finansinius duomenis, dabartinių ar potencialių klientų arba tiekėjų sąrašus, bet neapsiribojanti tik jais, kuri:

- a) pakankamai slapta, kad turėtų realią ar potencialią komercinę vertę, nes paprastai ji nėra žinoma kitiems asmenims, kurie ją žinodami ar naudodami, galėtų gauti iš to komercinės naudos;

- b) yra protingų tomis sąlygomis informacijos savininko pastangų siekiant išlaikyti jos slaptumą objektas.

Galima pritarti tokiam požiūriui, kadangi tai tikrai gan aiškus apibrėžimas, apimantis net tik sąlygas, kurioms esant tam tikra informacija pripažįstama paslaptimi, bet ir pavyzdinį sąrašą objektų, kurie gali būti laikomi komercine paslaptimi. Tai ypač svarbu norint praktiškai pasinaudoti galimybe pripažinti tam tikrą informaciją komercine paslaptimi.

Bene plačiausia samprata, paliekanti vietos kiekvienos valstybės interpretacijoms, pateikta oficialiame Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos tinklapyje. Jame skelbiama, kad bet kokia konfidenciali verslo informacija, kuri suteikia įmonei konkurencinį pranašumą, gali būti laikoma verslo paslaptimi.²⁵ Taigi, bendriausiu požiūriu verslo paslaptis yra konfidenciali informacija, kurios požymius apibrėžia TRIPS

²³ Jungtinių amerikų valstijų kodeksas [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-22]. <http://www.law.cornell.edu/uscode/html/uscode18/usc_sec_18_00001839----000-.html> [žiūrėta 2011-03-22].

²⁴ ČAIKOVSKI, Andžej. *Balti tinklai – juodi pinigai. Komercinės paslaptys: teisinė problematika*. Vilnius: Justitia Nr. 5-6, 1999, p. 35.

²⁵ Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacija. What is a trade secret? [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-22]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/sme/en/ip_business/trade_secrets/trade_secrets.htm> [žiūrėta 2011-03-22].

sutartis ir nacionaliniai teisės aktai, o taip pat, tai yra informacija, suteikianti konkurencinį pranašumą, kurio egzistavimas neišvengiamai siejasi su konkurencijos teisės normų taikymu. Toks bendras požiūris atitinka daugumos pasaulio valstybių supratimą, kas yra verslo paslaptis.

Lietuvoje, skirtingai nei JAV, komercinės paslapties apibrėžimas pateikia tik kriterijus, kuriais remiantis nustatoma, ar informacija yra komercinė paslaptis. Kadangi realiai informacijos svarbos įvertinimas ir pripažinimas slapta priklauso nuo informacijos savininko, verslo paslapties objektų gali būti pačių įvairiausių.

Remiantis įvairių šalių patirtimi, gali būti išskiriami tokie objektai: pardavimo metodai, platinimo metodai, vartotojų aprašymai, reklamos strategijos, tiekėjų ir klientų sąrašai, gamybos procesai²⁶, apdirbimo procesai, aromatai, kvapai, cheminės formulės, filmų siužetai (idėjos), filmų scenarijų rankraščiai, fotojuostų ir kino juostų apdirbimas, fokusų technika, kompiuterių dalys, kompiuterių programinė įranga, kosmetikos formulės, maisto formulės, maisto paruošimo ypatumai, mechanizmai ir sudedamosios mechanizmų dalys, muzikinės kompozicijos, nepatentuoti biologiniai išradimai, nepatentuoti cheminiai išradimai, projektai, sumanymai, idėjos, duomenys apie turimas lėšas ir jų naudojimą, bendrovės apyvartos duomenys²⁷, taip pat ir tam tikra praktinė patirtis (*know-how*), ir netgi tyrimų ar bandymų rezultatai, kurie davė neigiamus rezultatus.²⁸

Verslo paslaptis gali būti sudaryta iš charakteristikų ir detalių, kurios atskirai yra viešai prieinamos ir žinomos, tačiau, kai jos naudojamos visos kartu vieningame procese sukuria konkurencinį pranašumą. Produktai ir procesai, kurie nėra patentabilūs, taip pat gali būti saugomi kaip verslo paslapčių objektas. Net po patento išdavimo, su juo susijusios žinios gali būti saugomos kaip verslo paslaptis.²⁹

Kai kurie autoriai bando suklasifikuoti komercinės paslapties objektus. Pavyzdžiui, yra autorių³⁰, išskiriančių tokias komercinių paslapčių objektų grupes: techninė (gamybos technologija, produktų sudėtis, formulės, receptai, kt.), verslo (veiklos metodai, tiekėjų ir

²⁶ Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacija. What is a trade secret? [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-22]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/sme/en/ip_business/trade_secrets/trade_secrets.htm> [žiūrėta 2011-03-22].

²⁷ ČAIKOVSKI, Andžej. *Balti tinklai – juodi pinigai. Komercinės paslaptys: teisinė problematika*. Vilnius: Justitia Nr. 5-6, 1999, p. 35.

²⁸ GUOBYŠ, Vytautas. Komercinės paslaptys - konkurencinio pranašumo įgijimo priemonė [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-22]. Prieiga per internetą: <http://www.tb.lt/PIC/PNA/2_KOMERCINES_PASLAPTYYS.pdf> [žiūrėta 2011-03-22].

²⁹ Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacija. Trade secrets are gold nuggets: protect them. In *WIPO Magazine* [interaktyvus]. 2002-04 [žiūrėta 2011-03-22]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/export/sites/www/sme/en/documents/wipo_magazine/04_2002.pdf> [žiūrėta 2011-03-22].

³⁰ MATKEVIČIUS, Algirdas. *Bendrovės komercinių paslapčių apsauga apsauga: disertacija*. Vilnius: MRU, 2008, p 65-68.

klientų sąrašai, kainodaros taisyklės, strateginiai planai, neskelbtina finansinė informacija, kt.), personalo (organizacijos struktūra, duomenys apie personalą, kt.), ir pan.

Kitų autorių³¹ darbuose galima rasti objektų skirstymą pagal informacijos funkciją: informacija, kurianti turta (apdirbimo procesai, kompiuterių programinė įranga, formulės, projektai, sumanymai, idėjos), informacija, apsauganti turta, kuria disponuojant galima išvengti nuostolių ir veiksmingai panaudoti turimas galimybes (rinkos strategijos, duomenys apie turimas lėšas ir jų naudojimą, kainų skaičiuotės, kreditavimo ir mokėjimų sąlygos, prekių ir paslaugų sutartinės kainos, duomenys apie tiekėjus, vartotojus ir kt.).

Dar yra autorių³², išskiriančių ne tik objektus, bet ir sąlygas, kurios gali būti komercinės paslapties dalykas. Saugotini objektai: išradimai, mokslo, technikos, konstruktoriniai, projektiniai ir technologiniai sprendimai, technologijos ir technologinė patirtis, pramoniniai pavyzdžiai, prekių ženklai, originalūs gamybos ir valdymo būdai bei metodai. Saugotinos sąlygos: kainų skaičiuotės, prekių ir paslaugų sutartinės kainos, kainų nuolaidos, kreditavimo ir mokėjimų sąlygos, rinkos strategija, žinios apie tiekėjus, vartotojus, apyvartą ir pan. Išradimus ir prekių ženklus autorė greičiausiai priskiria prie saugotinų komercinės paslapties objektų, kol išradimas neturi patentinės apsaugos, o prekių ženklai neužregistruoti.

Nors neįmanoma sudaryti komercinių paslapčių baigtinio sąrašo, tačiau yra tam tikros ribos, nustatytos reglamentuojant atvejus, kai tam tikra informacija negali būti laikoma komercine paslaptimi, tai yra:

- a) viešai prieinama informacija (natūraliai viešai prieinama informacija ir informacija, kuriai įstatymu draudžiama būti komercine paslaptimi);
- b) informacija, prieštaraujanti visuomenės interesams ar geriems verslo papročiams.³³

Kaip pavyzdys gali būti Lietuvos Respublikos produktų saugos įstatymo³⁴ 15 straipsnio 4 dalis. Komercine paslaptimi negali būti šie produkto duomenys:

- 1) produkto pavadinimas ir identifikavimo duomenys;
- 2) galimi produkto pakeitimo į saugų būdai ir priemonės;
- 3) produkto poveikio vartotojų sveikatai atliktų tyrimų rezultatai;
- 4) detoksikacijos ir (ar) saugaus sunaikinimo metodai;

³¹ BAGDANSKIS, Tomas. *Atleidimo pagrindas – komercinės paslapties atskleidimas*. Vilnius: Juristas, 2006, Nr. 9.

³² UŠPALIENĖ, Romantė. *Komercinė paslaptis ir jos apsauga*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1997, p. 17.

³³ ČAIKOVSKI, Andžej. *Balti tinklai – juodi pinigai. Komercinės paslaptys: teisinė problematika*. Vilnius: Justitia Nr. 5-6, 1999, p. 59.

³⁴ Valstybės žinios, 1999, Nr. 52-1673. Nauja redakcija patvirtinta 2001-07-05 įstatymu Nr. IX-427, Valstybės žinios, 2001, Nr. 64-2324.

- 5) produkto tyrimo metodai;
- 6) potencialiai pavojingos produkto sudedamosios dalys;
- 7) su paslaugos teikimu susiję potencialiai pavojingi veiksniai.

Pastebėtina, jog terminai, kuriais apibrėžiamos slaptos įmonės žinios skiriasi. Naudojamos tokios sąvokos: konfidenciali informacija (angl. *confidential information*), verslo paslaptis (angl. *trade secret, business secret*), komercinė paslaptis (angl. *commercial secret*), gamybinė paslaptis/praktinė patirtis (angl. *know-how*).

Kadangi yra pabrėžiama, kad verslo paslaptis yra konfidenciali informacija, tai konfidencialios informacijos sąvoką reikėtų laikyti plačiausia, apimančia visokio pobūdžio slaptą informaciją, tiek verslo srityje, pvz. komercinė, gamybos, mokslo, technikos, kt., tiek bet kurioje kitoje, pvz. tarnybos.

Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacija išskiria, jog verslo paslaptys apima gamybos ar pramonines paslaptis ir komercines paslaptis.³⁵ Čia gamybos ir komercinės paslaptys išskiriamos kaip dvi atskiros rūšys. CK gamybinę paslaptį nurodo skliausteliuose prie komercinės paslapties, kas gramatiškai aiškinant rodo, jog gamybinė paslaptis nėra išskiriama kaip atskira verslo paslapties rūšis, o tik kaip komercinės paslapties rūšis. Kai kurie autoriai³⁶ nurodo, jog sąvoka „gamybinė“ bendrovės paslaptis yra gerokai siauresnė už „komercinės“ bendrovės paslapties sąvoką. Manytina, kad CK akcentuoja gamybinio pobūdžio komercinių paslapčių apsaugos poreikį ir paplitimą, bendrovėms saugant joms vertingą informaciją.³⁷ Tačiau, pastebėtina, jog CK 5.76 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad įpėdiniams pereina teisės į gamybines ir komercines paslaptis (*know-how*), jeigu šios paslaptys nėra neatskiriamos nuo palikėjo asmenybės. Gramatiškai aiškinant, jungtukas „ir“ rodo, kad gamybinės ir komercinės paslaptys išskirtos kaip dvi atskiros verslo paslapties rūšys, o nuoroda skliausteliuose į *know-how*, lyg ir būtų susieta su komercinėmis paslaptimis. Nors *know-how* samprata yra gana plati ir gali apimti įvairių sričių praktinę informaciją, tačiau paprastai šis terminas siejamas su gamybinėmis paslaptimis. Tokia formuluotė sukelia neaiškumą dėl verslo paslaptis įvardijančių terminų apimties. CK 5 knygos komentare³⁸ išaiškinama, kad gamybinės komercinės paslaptys (*know-how*) priskiriamos prie pramoninės nuosavybės. Iš tokio

³⁵ Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacija. What is a trade secret? [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-22]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/sme/en/ip_business/trade_secrets/trade_secrets.htm> [žiūrėta 2011-03-22].

³⁶ MATKEVIČIUS, Algirdas. Bendrovės komercinės paslapties objektas [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-22]. Prieiga per internetą: <http://www.amplegal.lt/dokumentai/Bendroves_%20komercines_%20paslapties_o%20objektas.pdf> [žiūrėta 2011-03-22].

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ VILEITA, Alfonsas. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Vilnius: Justitia Nr. 1-2 (43-44), 2003, p. 38.

komentaro aišku, kad įstatymų leidėjas nesiekia išskirti gamybinių ir komercinių paslapčių kaip atskirų verslo paslapčių rūšių, tai reiškia, jog paveldėjimo objektas yra komercinės paslapties porūšis - gamybinė paslaptis (*know-how*). Todėl šioje normoje gramatinis pateikimas greičiausiai yra netinkamas ir sukelia šiek tiek neaiškumo: ar gamybinė paslaptis yra komercinės paslapties dalis ar atskira verslo paslapties rūšis. Visgi, remiantis komentaro aiškinimu, gamybinė paslaptis turėtų būti laikoma komercinės paslapties porūšiu. Kai kurie autoriai³⁹ taip pat pastebi, kad komercinės ir gamybinės paslapties skyrimas neduotų naudos, atvirksčiai, keltų tik painiavą. Todėl sąvoką komercinė paslaptis reikėtų laikyti bendrine, o technologines ir gamybines paslaptis – komercinių paslapčių porūšiais.

Tradicškai komercine paslaptimi laikoma su verslu susijusi konfidenciali informacija (pvz. verslo planai, klientų sąrašai, prekių kainos, verslo partneriai, pan.), o gamybinę paslaptį paprastai sudaro techninė informacija (*know-how*), t.y. tam tikrų prietaisų veikimo principai, metodai, receptai, brėžiniai ir pan.⁴⁰ Gamybinė paslaptis taip pat apima ir technologinę informaciją, gamybinę patirtį, ekonomines ir organizacines žinias (verslo strategija ir planai, rinkodaros planai, duomenų rinkiniai, projektai, žinynai, klientų sąrašai, kt.).⁴¹

Iš esmės, naudojamų terminų skirtingumas sąvokos turinio nekeičia, pripažinimo verslo paslaptimi kriterijai lieka tie patys, informacija turi būti vertinga, slapta ir apsaugota. Naudojamas terminas tik sufleruoja siauresnę arba platesnę verslo paslapties objektų skalę. Tačiau aiškumo dėlei verta išskirti tokią terminų subordinaciją: konfidenciali informacija → verslo arba komercinė paslaptis → gamybinė paslaptis.

Toliau darbe bus naudojama sąvoka „komercinė paslaptis“ (pagal CK apibrėžimą).

2. Komercinės (gamybinės) paslapties vieta teisinio reguliavimo sistemoje

Komercinė paslaptis yra savarankiškas civilinių teisių objektas, kurio apibrėžimą ir gynimo aspektus nustato CK. Tačiau, praktikoje susiduria dvi teisės šakos, pretenduojančios į komercinių paslapčių reguliavimą: tai intelektinės nuosavybės ir konkurencijos teisės normos. Šių teisės šakų normomis bandoma atrasti balansą tarp intelektinės nuosavybės turėjimo ir naudojimosi ja poveikio konkurencijai bei tinkamai apsaugoti intelektinę nuosavybę nuo neteisėto panaudojimo komerciniams tikslams.

³⁹ BIRŠTONAS, Ramūnas, *et al. Intelektinės nuosavybės teisė*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010, p. 809.

⁴⁰ SURBLYTĖ, Gintarė. *Atsakomybė už neteisėtą komercinės paslapties įgijimą, atskleidimą ar jos naudojimą*. Vilnius. Justitia, Nr. 3 (69), 2008, p. 42.

⁴¹ ŽILINSKAS, Vytautas; KASPERAVIČIUS, Petras; KIŠKIS, Mindaugas. *Intelektinė nuosavybė ir jos teisinė apsauga*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2007, p. 322.

Priklausomai nuo teisinės sistemos, verslo paslapčių apsauga gali būti apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos bendros koncepcijos dalis arba būti grindžiama specialiomis nuostatomis ar precedentine teise dėl konfidencialios informacijos apsaugos.⁴² Lietuvoje komercinių paslapčių apsauga yra reglamentuojama Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo⁴³ 16 straipsnyje dėl nesąžiningos konkurencijos veiksnių draudimo, kuriame nurodoma, kad ūkio subjektams draudžiama atlikti bet kuriuos veiksmus, prieštaraujančius ūkinės veiklos sąžiningai praktikai ir geriems papročiams, kai tokie veiksmai gali pakenkti kito ūkio subjekto galimybėms konkuruoti, įskaitant informacijos, kuri yra kito ūkio subjekto komercinė paslaptis, naudojimą, perdavimą, skelbimą be šio subjekto sutikimo, taip pat tokios informacijos gavimą iš asmenų, neturinčių teisės šios informacijos perduoti, turint tikslą konkuruoti, siekiant naudoti sau arba padarant žalą šiam ūkio subjektui.⁴⁴ Iki 2004 metų pakeitimų Konkurencijos įstatyme⁴⁵ buvo galima rasti ir pačios komercinės paslapties apibrėžimą: komercinė paslaptis - ūkio subjektui priklausanti ir viešai neatskleista techninė, technologinė, komercinė ar organizacinė informacija, dėl kurios slaptumo išsaugojimo ūkio subjektas imasi tam tikrų priemonių, išskyrus informaciją, kuri pagal Lietuvos Respublikos įstatymus negali būti laikoma komercine paslaptimi. Tačiau po 2004 metų pakeitimo šios sąvokos Konkurencijos įstatyme nebeliko, kadangi komercinė (gamybinė) paslaptis jau buvo apibrėžta CK. Nors minėtame įstatyme pateikta sąvoka iš vienos pusės buvo šiek tiek konkretnė, tačiau iš kitos pusės joje nebuvo informacijos svarbumo požymio, todėl toks nevienodas sąvokų apibrėžimas galėjo kelti tik painiavą praktikoje, sprendžiant kokia kokia informacija gali būti komercine paslaptimi.

Apsauga nuo nesąžiningos konkurencijos yra tiesiogiai susijusi su intelektinės nuosavybės teisėmis, todėl reglamentuojama tarptautiniuose teisės aktuose, susijusiuose su intelektinės nuosavybės teise. Pirmą kartą tarptautiniu lygiu apsauga nuo nesąžiningos konkurencijos buvo įtvirtinta Paryžiaus konvencijoje dėl pramoninės nuosavybės apsaugos.⁴⁶ Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos steigimo konvencijos 2 straipsnio (viii) punkte⁴⁷ apsauga nuo nesąžiningos konkurencijos įvardinta kaip vienas iš intelektinės nuosavybės objektų. Taip pat, užtikrinant efektyvią apsaugą nuo nesąžiningos

⁴² Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacija. What is a trade secret? [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-22]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/sme/en/ip_business/trade_secrets/trade_secrets.htm> [žiūrėta 2011-03-22].

⁴³ Valstybės žinios, 1999, Nr. 30-856 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).

⁴⁴ BIRŠTONAS, Ramūnas, *et al.* *Intelektinės nuosavybės teisė*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010, p. 782.

⁴⁵ Valstybės žinios, 1999, Nr. 30-856.

⁴⁶ Valstybės žinios, 1996, Nr. 75-1796.

⁴⁷ Convention Establishing the World Intellectual Property Organization [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-22]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/treaties/en/convention/trtdocs_wo029.html#P50_1504> [žiūrėta 2011-03-22].

kokurencijos TRIPS sutartyje nurodoma, jog valstybės narės turi saugoti konfidencialią informaciją, t.y. komercines paslaptis. Tradiciškai apsauga nuo nesąžiningos konkurencijos analizuojama kartu su intelektinės nuosavybės teise, kadangi nubrėžti griežtą ribą tarp jų būtų sunku.⁴⁸

Pati komercinė paslaptis nėra intelektinės nuosavybės teisių objektas, kadangi nesuteikia jos savininkui išimtinių teisių, t.y. neleidžia savininkui kreiptis į teismą dėl komercinės paslapties atskleidimo, jei tretieji asmenys sąžiningai įgijo komercinę paslaptį „atrado“ ar sukūrė ją savarankiškai arba išsiaiškino atbulinės inžinerijos (angl. *reverse engineering*) būdu.⁴⁹ Teisių išimtinumas yra vienas pagrindinių intelektinės nuosavybės teisių požymių, kuris nėra taikomas komercinei paslaptčiai, jos apsauga yra grindžiama atsakomybės už neteisėtus veiksmus teisiniu režimu.⁵⁰ Taip pat, intelektinės nuosavybės teisėms būdingas viešumas ir ribotas apsaugos laikas, o komercinė paslaptis yra slapta ir saugoma neribotai, tiksliau iki tol, kol taps viešai žinoma, tačiau jei tai neįvyks, joks terminas jos apsaugos neriboja. Dar vienas svarbus dalykas yra tai, jog informacija gali būti laikoma komercine (gamybine) paslaptimi tik tuo atveju, jei teisių į ją apsaugai nėra taikomos intelektinės nuosavybės apsaugą reglamentuojančios teisės normos, t.y. jei tokia informacija neatitinka autorių teisėmis ar pramoninės nuosavybės teisėmis saugomų objektų kriterijų.⁵¹ Nors pažymėtina, kad patentabilumo kriterijus atitinkantį objektą, jo išradėjas gali pasirinkti saugoti kaip komercinę paslaptį.

Paprastai laikoma, kad komercinės paslapties turėjimas nesukuria išimtinių teisių informacijos savininkui. Tačiau, kai kurių autorių⁵² nuomone, turimos informacijos neatskleidimas per tam tikrą laiką yra tolygus išimtinių teisių turėjimui, todėl, pavyzdžiui, apie *know-how* galima kalbėti kaip apie išimtinės teisės suteikiantį civilinių teisių objektą. Manoma, kad pagrindas atsirasti išimtinei teisei į *know-how* – monopolinės informacijos apie tam tikros intelektinės veiklos rezultatus turėjimas. Šiuo atveju neatsižvelgiama į aplinkybę, jog nedraudžiama komercinę paslaptį sukurti savarankiškai arba išsiaiškinti atbulinės inžinerijos būdu. Autorius išimtinumą sieja ne su slaptos informacijos savininko teise uždrausti bet kuriam trečiajam asmeniui naudotis turima informacija, bet su galimybe neatskleisti turimos informacijos tam tikrą laiką. O informacijos neatskleidimas ir reiškia išimtinę teisę ja naudotis.

⁴⁸ BIRŠTONAS, Ramūnas, *et al. Intelektinės nuosavybės teisė*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010, p. 784-785.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 813-814.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 807.

⁵¹ PRANCKEVIČIUS, Andrius; JANUŠAUSKAITĖ, Kristina. *Bendrovės komercinių (gamybinių) paslaptčių apsauga*. Vilnius: Juristas Nr. 1, 2003.

⁵² GUOBYŠ, Vytautas. *Licencinės sutartys*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1996, p. 55.

Kiti autoriai⁵³ taip pat išskiria išimtinumą kaip komercinės paslapties požymį ir mano, jog atsižvelgiant į komercinės paslapties prigimtį bei remiantis JAV ir Didžiosios Britanijos patirtimi, komercinę (gamybinę) paslaptį galima būtų apibrėžti kaip savarankišką intelektinės nuosavybės objektą, kadangi ji atitinka intelektinei nuosavybei keliamus reikalavimus:

- a) tai yra nemateriali vertybė;
- b) tai yra intelektinės veiklos rezultatas (netapatinama su sąvoka „kūrybinės veiklos rezultatas“);
- c) asmuo, pasiekęs intelektinės veiklos rezultatą, ar kitas teisėtas jo įgijėjas turi išimtinę teisę naudotis intelektinės veiklos rezultatu (būtent tokį teisinį režimą sukuria komercinės (gamybinės) paslapties institutas).

Taigi, nebūtų galima labai griežtai teigti, kad komercinė paslaptis nesuteikia išimtinių teisių. Tačiau, išimtinumas šiuo atveju suprantamas kiek kitaip nei intelektinės nuosavybės teisių atžvilgiu. Patentus, prekių ženklus ar kitas intelektinės nuosavybės teises reglamentuojančiuose įstatymuose yra numatytas tam tikras laiko tarpas, kai intelektinės nuosavybės savininkas gali neleisti tretiesiems asmenims naudotis jo turimomis teisėmis. Nors visi suinteresuoti asmenys gali susipažinti su saugoma informacija, tačiau laisvai ja naudotis gali tik pasibaigus numatytam laikotarpiui. Informacijos, sudarančios komercinę paslaptį, nežino tretieji asmenys, todėl komercinės paslapties savininko išimtinė teisė uždrausti tretiesiems asmenims naudotis slapta informacija yra apribota ne laiko tarpu, o priklauso nuo trečiųjų asmenų. Jei kažkas savarankiškai atras slaptą informaciją arba išsiaiškina ją atbulinės inžinerijos būdu, išimtinė teisė pasibaigs. Tačiau, jei niekas minėtais būdais informacijos neatskleis, išimtinė teisė galios neribotą laiką.

Minėtas autorius⁵⁴ pabrėžia, kad komercinė (gamybinė) paslaptis kaip intelektinės nuosavybės objektas turi tokių specifinių bruožų:

- a) teisinė apsauga, suteikiama komercinės (gamybinės) paslapties savininkui, yra mažesnė nei kitų intelektinės nuosavybės teisės objektų savininkų. Jo teisių apsauga pirmiausiai priklauso nuo jo paties, nuo priemonių, kurių jis imasi veiksmingumo;
- b) komercinė (gamybinė) paslaptis turi didesnę objektų įvairovę nei kiti intelektinės nuosavybės teisės objektai;
- c) teisė į tokios informacijos apsaugą galioja tol, kol informacija atitinka komercinėms (gamybinėms) paslaptims keliamus reikalavimus. Nėra jokių formalumų,

⁵³ ČAIKOVSKI, Andžej. *Balti tinklai – juodi pinigai. Komercinės paslaptys: teisinė problematika*. Vilnius: Justitia Nr. 5-6, 1999, p. 60.

⁵⁴ *Ibidem*.

susietų su komercinės (gamybinės) paslapties apsauga. Jos teisės gynimo galimybės tikrinamos ne išankstine tvarka specialia procedūra, bet tik kai pažeista ar ginčijama teisė į komercinę (gamybinę) paslaptį ir reikia nustatyti, ar tokia teisė apskritai buvo.⁵⁵

Tendencija tam tikrą konfidencialią informaciją priskirti prie intelektinės nuosavybės teisių patvirtina ir ES teisės aktai, kuriuose po 2004 metų atsiranda intelektinės nuosavybės teisių apibrėžimai, prie kurių priskiriama ir praktinė patirtis (*know-how*). Tokie pasikeitimai matomi reglamentuose dėl išimčių taikymo konkurenciją ribojantiems susitarimams, kurių ankstesnėse redakcijose „praktinė patirtis“ nebuvo minima prie intelektinės nuosavybės teisių apibrėžimo.⁵⁶

Nors komercinės paslaptys ir siejasi su intelektine nuosavybe, jų reglamentavimo labiau imasi konkurencijos teisė, kadangi komercinės paslapties turėjimas neišvengiamai daro įtaką konkurenciniams santykiams. Pasak kai kurių autorių⁵⁷, komercinės paslaptys paprastai grindžiamos ekonominiu argumentu, nes jos skirtos iš esmės tik verslu užsiimančių subjektų interesų apsaugai. Komercinių paslapčių teisinės apsaugos būtinybė paaiškinama siekiu suteikti iniciatyvą kurti vertingą informaciją, tačiau nesuteikiant visuomenei galimybės pasinaudoti sukurta informacija.

ES konkurencijos teisė reglamentuoja atvejus, kuomet sudaromi susitarimai dėl komercinės paslapties objektų, kurie gali riboti konkurenciją. Techninės ir gamybinės pažangos dažnai siekiama sudarant susitarimus dėl tam tikrų technologijų perdavimo tarp įmonių ar jų junginių.⁵⁸ Todėl ES komisija, įvertinusi šių susitarimų poveikį, priėmė Reglamentą Nr. 772/2004, kuris suteikia išimtį tam tikriems licencinams susitarimams dėl praktinės patirties perdavimo, kad įmonės laisvai galėtų dalintis patirtimi su kitais rinkos dalyviais, nesibaimindamos, kad jų susitarimai ribos konkurenciją ar kad jų informacija nebus pakankamai apsaugota.

Ne kartą buvo diskutuotas klausimas dėl intelektinės nuosavybės teisių ir konkurencijos teisės santykio, ypač Europos bendrijos teisės atžvilgiu tų atvejų, kai konkurencijos teisė reikalauja dominuojančių įmonių licencijuoti savo teises kitiems. Išlieka esminis klausimas, ar intelektinės nuosavybės teisės ir konkurencijos teisė konfliktuoja ar jos yra skirtingi keliai/požiūriai į tą patį tikslą. Manoma, kad intelektinės

⁵⁵ ČAIKOVSKI, Andžej. *Balti tinklai – juodi pinigai. Komercinės paslaptys: teisinė problematika*. Vilnius: Justitia Nr. 5-6, 1999, p. 60.

⁵⁶ Reglamentas Nr. 772/2004 ir Reglamentas Nr. 330/2010.

⁵⁷ BIRŠTONAS, Ramūnas, *et al.* *Intelektinės nuosavybės teisė*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010, p. 808.

⁵⁸ PRANCKEVIČIUS, Andrius; JANUŠAUSKAITĖ, Kristina. *Bendrovės komercinių (gamybinių) paslapčių apsauga*. Vilnius: Juristas Nr. 1, 2003.

nuosavybės teisės ir konkurencijos teisė neturi konfliktuojančių siekių, priešingai, abi siekia vartotojo gerovės užtikrinimo.⁵⁹

3. Licencinė sutartis kaip teisės į informaciją, sudarančią verslo paslaptį, įgyvendinimo būdas

3.1. Licencinės sutarties samprata, rūšys

Pasitaiko situacijų, kai įmonei ekonomiškai naudingiau įsigyti tai, kas jau sukurta, negu pačiai eikvoti laiką ir lėšas tam tikrų objektų ar procesų kūrimui. Iš kitos pusės, leisti naudotis tuo, kas sukurta, taip pat gali būti naudinga įmonei, kuri nori platinti savo produkciją naujose rinkose, tačiau išsvirtinti savo jėgomis būtų sudėtinga. Taigi, tiek licencijuojamų objektų perleidėjai (licenciarai), tiek jų perėmėjai (licenciatai), turi pakankamai motyvacijos sudaryti licencines sutartis. Todėl kiekvienai įmonei svarbu žinoti apie licencines sutartis bei jų rūšis ir tinkamai pasirinkti, kokią sutartį sudaryti, priklausomai nuo siekiamų tikslų.

Licencija (lot. *licentia* - leidimas) yra leidimas panaudoti verslo tikslams apsaugotą (patentuotą) arba ir neapsaugotą išradimą, naudingąjį modelį ar pramonės dizainą, prekių ženklą ar gamybos paslaptį (*know-how*).⁶⁰

Lietuvoje intelektinės nuosavybės teisių srityje licencija apibrėžiama Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme⁶¹, Lietuvos Respublikos patentų įstatyme⁶², Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatyme⁶³, Lietuvos Respublikos dizaino įstatyme⁶⁴ kaip leidimas naudoti atitinkamus objektus tam tikroje teritorijoje, licencinėje sutartyje nurodytomis sąlygomis. Minėtuose įstatymuose išskiriamos išimtinė ir neišimtinė licencijų rūšys, o Patentų įstatyme taip pat ir vieša licencija, priverstinė bei abipusė.

Šiek tiek detaliau apie Lietuvos ir pasaulinėje praktikoje žinomas licencinių sutarčių rūšis:

⁵⁹ JONES, Alison; SUFRIN, Brenda. *EC competition law: text, cases and materials*. 3rd ed. Oxford: Oxford university press, 2008, p. 777.

⁶⁰ KASPERAVIČIUS, Petras; ULOZAS, Ričardas Viktoras. *Intelektinė nuosavybė*. Šiauliai: VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2007, p. 158.

⁶¹ Valstybės žinios, 1999, Nr. 50-1598. Nauja įstatymo redakcija patvirtinta 2003 m. kovo 3 d. įstatymu Nr. IX-1355, Valstybės žinios, 2003, Nr. 28-1125 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).

⁶² Valstybės žinios, 1994, Nr. 8-120 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).

⁶³ Valstybės žinios, 2000, Nr. 92-2844 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).

⁶⁴ Valstybės žinios, 2002, Nr. 112-4980 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).

a) paprastoji⁶⁵ arba neišimtinė⁶⁶ (angl. *nonexclusive*) – licencijos objektą gali naudoti tiek licenciaras, tiek licenciatas. Licencija gali būti išduodama ne vienam subjektui, jų skaičius neribojamas. Ši rūšis populiari gamybos paslapčių (*know-how*) perdavimo atvejais;

b) išimtinė⁶⁷ (angl. *exclusive*) – šiuo atveju licencija išduodama tik vienam licenciatui nustatytais sąlygomis naudotis licencijuojamu objektu apibrėžtoje teritorijoje, tam tikra apimtimi ar esant kitokiems apribojimams. Licenciarui lieka teisė naudotis tik ta dalimi teisių, kurios neperduotos licenciatui. Kaip išimtinės licencijos variantas laikoma vienasmenė arba vienetinė/vienintelė⁶⁸ (angl. *sole*) licencija. Šiuo atveju licenciaras pasilieka sau teisę naudoti licencijuotą objektą toje pačioje teritorijoje. Anksčiau išimtinės licencijos terminas apimdavo tiek išimtinę, tiek vienintelę licenciją. Dabar labiau linkstama vienintele licencijas išskirti kaip atskirą rūšį.⁶⁹

c) viešoji⁷⁰ (angl. *public*) – kai intelektinės nuosavybės teisės savininkas paskelbia, kad bet kam, kas kreipsis suteiks licenciją už tam tikrą mokestį;

d) priverstinė⁷¹ (angl. *compulsory*) – išduoda kompetentinga valstybinė institucija, kai patentuotas išradimas per tam tikrą laiką nepanaudojamas ar nepakankamai naudojamas, o norinčiam jį naudoti asmeniui licencija neišduodama. Savininkui tokiu atveju sumokamas atlyginimas. Lietuvos Respublikos teritorijoje priverstinė licencija gali būti išduodama, jei patentu saugomas išradimas yra susijęs su visuomenės poreikiais, nacionaliniu saugumu bei visuomenės sveikatos apsauga, ekonomiškai svarbių sektorių plėtra ir teismas nusprendžia, kad patento savininko ar licencianto išradimo naudojimo būdas riboja konkurenciją.⁷²

e) tarpusavio ara abipusė⁷³ (angl. *cross-license*) – tai licencijų mainai. Paprastai sudaromos, kai yra du patentų savininkai, kurie turi susijusius patentus ir todėl negali tinkamai naudotis išradimais be kito savininko leidimo;

f) įpareigojančioji⁷⁴ – tokiais licencijomis ne tik perduodamas licencijuojamas objektas, bet ir numatomi tam tikri įpareigojimai licenciatui;

⁶⁵ *Supra*, note 60, p. 159.

⁶⁶ GUOBYS, Vytautas. *Licencinės sutartys*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1996, p. 8.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 8-9; *Supra*, note 60, p. 159.

⁶⁸ GUOBYS, Vytautas. *Licencinės sutartys*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1996, p. 9.

⁶⁹ JONES, Alison; SUFRIN, Brenda. *EC competition law: text, cases and materials*. 3rd ed. Oxford: Oxford university press, 2008, p. 786.

⁷⁰ KASPERAVIČIUS, Petras; ULOZAS, Ričardas Viktoras. *Intelektinė nuosavybė*. Šiauliai: VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2007, p. 160.

⁷¹ *Ibidem*; *Supra*, note 68.

⁷² Patentų įstatymas, Valstybės žinios, 1994, Nr. 8-120 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).

⁷³ *Supra*, note 70, p. 159.

⁷⁴ *Ibidem*.

g) priklausomoji (arba sublicencija)⁷⁵ – licenciatas įgijęs išimtinę arba pilnutinę licenciją ir gavęs licenciaro sutikimą, išduoda licenciją tretiesiems asmenims;

h) pilnutinė⁷⁶ – retai pasitaikanti sutartis, kuomet perduodamos visos teisės. Licenciaras nepasilieka sau nei teisės naudotis licencijuojamu objektu, nei teisės perduoti jį kitiems licenciatams;

i) patentinė⁷⁷ – laisvai arba priverstinai išduodama patentais apsaugotiems objektams;

j) nepatentinė⁷⁸ – gali būti išduodama potencialiam išradimui, inžinerinėms paslaugoms ar nepatentabiliems objektams. Dažnai nepatentinės licencijos išduodamos gamybos paslaptims (*know-how*), taip pat jau seniai gaminamiems objektams, kurie yra geros kokybės ir kažkada buvo patentuoti. Gali būti perduodamos technologinės paslaptys ir tokių gaminių, kurių patentinė apsauga jau pasibaigusi.

Išduodant licencijas perduodama ne tik teisė, bet ir techninė dokumentacija, mašinų pavyzdžiai, suprojektuojami ir pastatomi fabrikai, padedama pradėti gaminti produkciją, teikiamos inžinerinės paslaugos ir pan. Žinoma, visa tai už papildomą mokestį.⁷⁹

Iki sudarant licencinę sutartį vyksta derybos, kurių metu yra atskleidžiama dalis informacijos, dažnai sudarančios komercinę paslaptį. Todėl būtina dar iki derybų pradžios sudaryti konfidencialumo sutartį, kuria potencialus licenciatas įsipareigojęs neatskleisti sužinotos slaptos informacijos net ir tuo atveju, jei licencinė sutartis nebūtų sudaryta. Tokioje sutartyje nurodoma, kas yra konfidenciali informacija, kokiomis sąlygomis ji perduodama, apibūdinamos priemonės, kurias numato įgyvendinti informacijos gavėjas tarp savo darbuotojų, siekdamas užtikrinti gautos informacijos konfidencialumą, kokiais atvejais gavėjas neatsako už informacijos atskleidimą, taip pat kokia atsakomybė taikoma už netyčinį arba nesankcionuotą informacijos atskleidimą ar panaudojimą bei nurodomas sutarties galiojimo laikas. Tokia sutartis neturėtų galioti ilgiau nei realiai įmanoma tokią informaciją išlaikyti paslapyje. Taip pat, negalima vienašališkai atskleisti tokios sutarties sudarymo fakto bei perduoti jos tretiesiems asmenims.⁸⁰

Teisės doktrinoje ir praktikoje išskiriamos tokios iki licencinės sutarties sudarymo pasirašomos sutartys⁸¹:

⁷⁵ *Ibidem.*

⁷⁶ *Ibidem.*

⁷⁷ *Ibidem.*

⁷⁸ *Ibidem*, p. 160.

⁷⁹ *Ibidem.*

⁸⁰ GUOBYŠ, Vytautas. *Licencinės sutartys*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1996, p. 15.

⁸¹ KASPERAVIČIUS, Petras; ULOZAS, Ričardas Viktoras. *Intelektinė nuosavybė*. Šiauliai: VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2007, p. 161.

a) išankstinė – skirta tam, kad licencijuojamas objektas būtų apsaugotas nuo atskleidimo ar panaudojimo iki licencinės sutarties sudarymo. Taip pat, tokia sutartis užtikrina, kad deramasi bus tik su vienu potencialiu licenciatu.

b) opcioninė – suteikia teisę per tam tikrą laiką licenciją gauti tik ją pasirašiusiam potencialiam licenciatui. Kaip ir išankstinės sutarties atveju, potencialus licenciaras nesidera su kitais potencialiais licenciatas, o potencialus licenciatas įsipareigoja neatskleisti gautos konfidencialios informacijos.

3.2. Pasirinkimo licencijuoti komercinę (gamybinę) paslaptį tikslai

Komercinės (gamybinės) paslapties savininkas turi visišką pasirinkimo laisvę, kaip elgtis su jo turima vertinga informacija: naudotis ja pačiam, perleisti tretiesiems asmenims ar licencijuoti. Perleidimas reiškia, jog paslaptis bus visiškai perduota kitam savininkui. Mažai tikėtina, kad savininkas visiškai perduotą komercinę paslaptį, nepasilikdamas jokių teisių sau, tačiau įmanoma tokiais atvejais, kaip pavyzdžiui, parduodant įmonę, perduodamos ir komercinės paslaptys. Licencija reiškia, jog savininkas suteikia kitai šaliai leidimą naudotis jo turima komercine (gamybine) paslaptimi licencinėje sutartyje numatytais sąlygomis. Tik tinkamas intelektinės nuosavybės panaudojimas gali atnešti naudos jos savininkui.

Komercinės paslapties savininkas visuomet siekia, kad jo turima informacija kuo ilgiau išliktų paslapyje, todėl pirmiausia bando ja naudotis pats arba bent jau tikisi, kad ateityje galės ja pasinaudoti. Tačiau neturint galimybės pasinaudoti turima informacija, ilgas delsimas gali privesti prie to, jog paslapties vertė bus prarasta, ji gali tapti paprasčiausiai nebeaktuali ir dėl to nevertinga. Savininko pasirinkimas priklauso nuo turimų išteklių, susijusių intelektinės nuosavybės teisių, produkto prigimties ir jo gyvavimo ciklo, gamybos kaštų ir sudėtingumo, bendros komercinės strategijos, vietinių sąlygų bei mokesčių aplinkybių.⁸²

Įmonė, turėdama informacijos, pripažįstamos komercine (gamybine) paslaptimi, ir ja naudodamasi gali susikurti konkurencinį pranašumą prieš kitus rinkos dalyvius, kadangi nėra jokių formalumų, susijusių su registracija, kurios metu reiktų atskleisti konfidencialią informaciją.⁸³ Tačiau yra situacijų, kai įmonė nenori arba negali naudotis savo turima komercine (gamybine) paslaptimi. Siekiant gauti pelno, reikia nematerialųjį

⁸² JONES, Alison; SUFRIN, Brenda. *EC competition law: text, cases and materials*. 3rd ed. Oxford: Oxford university press, 2008, p. 785.

⁸³ GUOBYŠ, Vytautas. Komercinės paslaptys - konkurencinio pranašumo įgijimo priemonė [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-22]. Prieiga per internetą: <http://www.tb.lt/PIC/PNA/2_KOMERCINES_PASLAPTYYS.pdf> [žiūrėta 2011-03-22].

turtą ne tik tinkamai naudoti vietoje, bet ir perduoti teises, kaip, pavyzdžiui, išduodant neišimtinės ir išimtinės licencijas.⁸⁴ Kai savininkas neturi pakankamai išteklių tinkamai, efektyviai ir gaunant maksimalią naudą panaudoti savo turimos intelektualinės nuosavybės, jis gali pasinaudoti galimybe perduoti ją tretiesiems asmenims, kurie turi geresnes sąlygas tokią nuosavybę panaudoti.⁸⁵ Tokiu atveju, ir informacija yra tinkamai panaudojama, ir savininkas gauna papildomų pajamų.

Yra kelios pagrindinės priežastys, galinčios lemti įmonės apsisprendimą licencijuoti komercinę paslaptį. Visų pirma, išteklių trūkumas. Jei įmonė turi pakankamai sukaupti žinių produktų tyrimo ir vystymo srityje, tačiau neturi pakankamai gamybos pajėgumų arba išvis neužsiima gamyba, ji gali perleisti savo žinias kitai kompanijai, maksimaliai panaudodama turimą informaciją ir gaudama iš to komercinę naudą.⁸⁶ Antra, patekimas į kitas rinkas. Įmonė norėdama patekti į kitą rinką, kuri skiriasi tiek kalbos, tiek kultūros, tiek ekonominiais ir kitais požymiais, gali nenorėti rizikuoti steigti įmonę mažai pažįstamoje rinkoje. Todėl siekdama išvengti galimų nuostolių, įmonė pasirenka suteikti teisę naudoti slaptą informaciją vietinei įmonei, kuri yra įsitvirtinusi toje rinkoje ir gali pasiūlyti efektyvesnę patekimą į rinką.⁸⁷ Pavyzdžiui, būtent licencinės prekybos padedamos JAV kompanijos prasiskverbia į uždara Japonijos rinką.⁸⁸ Pasirinkti licencijavimą gali paskatinti ir noras greičiau pateikti rinkai naujus produktus, tuo pačiu ir paspartinti naujovių platinimą.⁸⁹

Be minėtų priežasčių, savininkas iš licenciovimo taip pat patiria tokios naudos, kaip galimybę toliau kontroliuoti perleistų teisių naudojimą (jei to neapriboja konkurencijos teisės nomos), galimybę geriau pasidalinti bei pasiskirstyti teises nei visiško perdavimo atveju, galimybę gauti nuolatinės papildomas pajamas iš licencijuotų intelektualinės nuosavybės teisių naudojimo bei naudos iš licenciato sėkmės, be to, savininkas gali ir toliau naudoti teises pats.⁹⁰

Licencijavimas yra svarbus ekonominiam vystymuisi ir vartotojų gerovei, nes padeda skleisti naujoves ir leidžia įmonėms integruoti ir naudoti papildomas technologijas ir pajėgumus. Tačiau, licencijavimo susitarimai taip pat gali būti naudojami dėl

⁸⁴ ŽILINSKAS, Vytautas; KASPERAVIČIUS, Petras; KIŠKIS, Mindaugas. *Intelektinė nuosavybė ir jos teisinė apsauga*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2007, p. 491.

⁸⁵ POLTORAK, Alexander I.; LERNER, Paul J. *Essentials of licensing intellectual property*. USA: John Wiley & Sons, Inc., 2004, p. xv.

⁸⁶ Pasaulinė intelektualinės nuosavybės organizacija. IP licencing: reaping the benefits. In *WIPO Magazine* [interaktyvus]. 2003-05/06 [žiūrėta 2011-03-26]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/sme/en/documents/wipo_magazine/06_2003.pdf> [žiūrėta 2011-03-26].

⁸⁷ *Ibidem*.

⁸⁸ GUOBYŠ, Vytautas. *Licencinės sutartys*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1996, p. 7-8

⁸⁹ *Supra*, note 86.

⁹⁰ JONES, Alison; SUFRIN, Brenda. *EC competition law: text, cases and materials*. 3rd ed. Oxford: Oxford university press, 2008, p. 785.

antikonkurencinių tikslų. Pavyzdžiui, kai du konkurentai naudoja licencijos sutartis padalinti rinkas tarp jų, arba kai svarbus licenciaras pašalina konkuruojančias technologijas iš rinkos. Kadangi konkurencija yra viena iš pagrindinių inovacijų ir konkurencingumo varomųjų jėgų, svarbu rasti tinkamą pusiausvyrą kaip apsaugoti konkurenciją ir intelektinės nuosavybės teises.⁹¹

3.3. Licenijuojamo objekto ypatumai. *Know-how*⁹² samprata

Komercinė (gamybinė) paslaptis yra gana plati sąvoka ir ne bet kuri konfidenciali informacija galėtų būti licencinės sutarties dalykas. Teoriškai žinoma, bet kuris komercinės paslapties objektas galėtų būti licenijuojamas, tačiau praktiškai, kai kurių objektų licencijavimas neturi jokios prasmės. Pavyzdžiui, įmonė neturės jokios naudos, jei perleis teisę naudotis informacija, kuri susijusi su finansiniais įmonės rodikliais, strateginiais planais ar klientų sąrašais. Atvirkščiai, tokios informacijos patekimas į trečiųjų asmenų rankas gali atnešti tik nuostolių. Tačiau, tam tikrais atvejais, slaptos informacijos licencijavimas gali būti ne tik naudingas įmonėms, bet ir būtinas vartotojų gerovei užtikrinti. Turint viešai neprieinamos informacijos apie gamybos procesus, technologijas, chemines formules ir pan. komercinės naudos gauna ne tik licenciaras, bet ir licenciatas, kuriam suteikiama galimybė susipažinti su slapta informacija. Konfidencialios informacijos turėjimas gali paskatinti atlikti licencijuoto objekto patobulinimus, o iš to naudos gali gauti ir vartotojai. Vertingiausia informacija yra ta, kuri įgyta patirtimi, nes tik vykdant veiklą galima pastebėti tam tikrus dalykus, iš kurių vėliau susiformuoja praktiški veiksmai, padedantys optimaliausiu būdu pasiekti norimą rezultatą. Galima sakyti, jog populiariausias licencinių sutarčių dalykas yra praktinė patirtis (angl. *know-how*). Patirtis gali būti perduodama arba kaip atskiras objektas, arba kartu su intelektinės nuosavybės teisėmis, pavyzdžiui, su patentais ar prekių ženklais. Taigi, įmonės dažniau perleis su gamybine paslaptimi susijusią informaciją nei su kitokia komercine paslaptimi, todėl svarbu detaliau aptarti vieną iš populiariesnių licencinių sutarčių objektų – praktinę patirtį (*know-how*).

Know-how sąvoka turi ne vieną apibrėžimą. Teisinėje literatūroje galima rasti, pavyzdžiui, tokią sampratą⁹³: *know-how* yra iš dalies ar visiškai konfidencialios žinios,

⁹¹ PEEPERKORN, Luc; KJOLBYE, Lars; WOODS, Donnadh; Directorate-General Competition, units A-1 and A-3. Commission adopts new safe harbour for licensing of patents, know-how and software copyright In *Competition Policy Newsletter* [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2011-03-26]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/2004_2_14.pdf> [žiūrėta 2011-03-26].

⁹² Valstybinė lietuvių kalbos komisija nurodo, jog teiktinas lietuviškas atitikmuo turėtų būti: praktinė patirtis.

apimančios platų spektrą techninio, ekonominio, administracinio, teisinio ir finansinio pobūdžio žinių, kurių naudotojai įgyja tam tikrus pranašumus. Siejant apibrėžimą su technologijų perdavimu, *know-how* trumpai galima apibūdinti kaip konfidencialių žinių ir patirties visumą, susijusią su technologijos arba proceso panaudojimu, gamybos paslaptimis. *Know-how* gali būti: žinios ir patirtis, reikalingos gaminti mašinas, prietaisus, komplektavimo arba atsargines dalis, medžiagas, įrankius, kt.; formulės, skaičiavimo rezultatai, planai, brėžiniai, neužpatentuoti išradimai, kt.; instrukcijos, aprašymai, reikalavimai, projektai, metodai, metodikos, įvairūs duomenys. Taip išeina, kad *know-how* yra labai plati sąvoka ir siejama ne tik su patirtimi gamyboje, bet ir su žiniomis kitose srityse. Vadinasi, *know-how* yra patirtis bet kurioje srityje, gamybinė paslaptis yra tik *know-how* dalis.

Lietuvos Respublikos patentų biuras nurodo, kad *know-how* sudaro operatyvios, atvirai išdėstytos arba numanomos informacijos sanakaupa (kad ir kokia būtų – susijusi su išradimais ar jai taikytina autorių teise, ar nesusijusi), kuri yra vertinga, kadangi gali būti pritaikyta praktikoje, ir kuri nepriklauso viešajai sričiai arba neapibūdinama specialiu juridiniu įvardijimu. *Know-how* gali apimti surinktą (mašinėle ar kompiuteriu) arba spausdintą medžiagą, brėžinius, CD-ROM diskus, t.t., kurie kartais įvardijami kaip „privati informacija“, o mokslinių tyrimų rezultatas yra „materiali moksliniais tyrimais gauta nuosavybė“.⁹⁴

JAV autoriai išskiria, kad *know-how* yra panašu į verslo paslaptį. Iš esmės, ją sudaro informacija, kurios komponentai atskirai gali būti žinomi, tačiau jų kombinacija turi konkurencinę reikšmę. Tiekėjų sąrašai, specifikacijos, kokybės užtikrinimo ir testavimo procedūros, paprastai patenka į šią kategoriją.⁹⁵

Lietuvoje nėra teisės aktų, apibrėžiančių praktinės patirties (*know-how*) sąvoką. ES laikomasi griežtos pozicijos ir praktinė patirtis (*know-how*) nėra priskiriama inelektinės nuosavybės teisėms, tačiau pripažįstama, jog ji būdinga komerciniams susitarimams, tokiems kaip licenciniai susitarimai, kuriems taikomas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau tekste – ES Sutartis)⁹⁶ 101 straipsnis. *Know-how* yra konfidenciali, techninė, turinti komercinę vertę informacija, kuri nėra patentuota ar kitaip registruota (dažniausiai dėl to, kad neatitinka patentabilumo kriterijų, tačiau kartais savininkas

⁹³ GUOBYŠ, Vytautas. *Licencinės sutartys*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1996, p. 54-55.

⁹⁴ LIETUVOS RESPUBLIKOS PATENTŲ BIURAS. *Intelektinė nuosavybė kaip kokybės gerinimo šaltinis*. Vilnius: Justitia, 2003, p. 109-110.

⁹⁵ POLTORAK, Alexander I.; LERNER, Paul J. *Essentials of licensing intellectual property*. USA: John Wiley & Sons, Inc., 2004, p. 31-33.

⁹⁶ OL, 2010 C 83, p. 47-199.

pasirenka nepatentuoti, kad galėtų neleisti ja naudotis visuomenei).⁹⁷ Toks apibendrintas supratimas išplaukia iš ES Reglamente Nr. 1400/2002, Reglamente Nr. 772/2004 ir Reglamente Nr. 330/210 pateiktų *know-how* apibrėžimų. Kaip ir minėta anksčiau, po 2004 metų pakeitimų reglamentuose⁹⁸ *know-how* priskiriama prie intelektinės nuosavybės teisių.

Licencine sutartimi perduodama *know-how* turi atitikti tris kriterijus. Pirmiausia gamybinė, prekybinė ar mokslinė patirtis turi būti slapta, tai reiškia, kad ji nėra visuotinai žinoma arba lengvai prieinama. Visų antra, patirtis turi būti svarbi, kas reiškia, jog informacija turi būti naudinga sutarties produktams, kuriems yra taikomas licencijavimo susitarimas, gaminti arba procesui, kuriam yra taikomas licencijavimo susitarimas, taikyti. Ši sąlyga netenkinama, kai sutarties produktas gali būti gaminamas pagal laisvai prieinamą technologiją. Tačiau pagal šią sąlygą nėra reikalaujama, kad sutarties produkto vertė būtų didesnė nei produktų, pagamintų pagal laisvai prieinamą technologiją, vertė. Kalbant apie proceso technologijas, ši sąlyga reiškia, kad gamybinė, prekybinė ar mokslinė patirtis yra naudinga dėl to, kad susitarimo sudarymo metu galima pagrįstai tikėtis, kad bus galima pagerinti licencijos gavėjo konkurencinę padėtį, pavyzdžiui, sumažinti jo gamybos išlaidas. Ir trečia, patirtis turi būti apibrėžta, o tai reiškia, kad yra galimybė patikrinti, ar *know-how* atitinka slaptumo ir svarbumo kriterijus. Ši sąlyga tenkinama tuo atveju, kai licencijuota gamybinė, prekybinė ar mokslinė patirtis (*know-how*) yra aprašyta vadovuose arba išdėstyta kita rašytine forma. Tačiau, kai kuriais atvejais gali būti neįmanoma to padaryti dėl pagrįstų priežasčių. Licencijuotą gamybinę, prekybinę ar mokslinę patirtį (*know-how*) gali sudaryti praktinės licencijos išdavėjo darbuotojų žinios. Pavyzdžiui, licencijos išdavėjo darbuotojai gali turėti slaptų ir svarbių žinių apie tam tikrą gamybos procesą, kurios perduodamos licencijos gavėjui apmokant savo darbuotojus. Tokiais atvejais licenciniame susitarime pakanka nurodyti bendrą gamybinės, prekybinės ar mokslinės patirties (*know-how*) pobūdį ir darbuotojus, kurie dalyvavo ar dalyvaus perduodant šią patirtį licencijos gavėjui.⁹⁹

Know-how kaip ir bet kuri kita konfidenciali informacija pasižymi negrįžtamo perdavimo pobūdžiu, kartą atskleista, ji negali būti gražinta atgal.¹⁰⁰ Dar vienas

⁹⁷ JONES, Alison; SUFRIN, Brenda. *EC competition law: text, cases and materials*. 3rd ed. Oxford: Oxford university press, 2008, p. 776.

⁹⁸ Reglamentas Nr. 772/2004 ir Reglamentas Nr. 330/2010.

⁹⁹ Guidelines on the application of Article 81 of the EC Treaty to technology transfer agreements. OJ, 2004 C 101, p. 2-42.

¹⁰⁰ ŠVIRINAS, Daivis. *Vertikaliųjų susitarimų reglamentavimas konkurencijos teisėje: monografija*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2004, p. 66.

išskirtinumas yra *know-how* konfidencialumo išsaugojimo laikotarpio neapibrėžtumas (greitas technologijos tobulėjimas daro *know-how* viešai prieinamą).¹⁰¹

Lietuvos Respublikos patentų biuro duomenimis, ne kiekvienai informacijai, sudarančiai *know-how*, suteikiama komercinės paslapties apsauga, pavyzdžiui praktinės, remiantis patirtimi sukauptos žinios ir įgūdžiai neturi teisinės apsaugos.¹⁰² Nors pažiūrėjus ES reglamentus, skirtus susitarimams dėl praktinės informacijos perleidimo reguliuoti, panašu, kad praktinei informacijai suteikiamas komercinės paslapties statusas, kadangi juose praktinė patirtis (*know-how*) apibrėžiama tokiais pačiais požymiais kaip ir komercinė (gamybinė) paslaptis, kuriai suteikiama teisinė apsauga.

Remiantis Lietuvos Respublikos patentų biuro pateikiama informacija, yra išskiriama materialia forma pateikiama *know-how*, pvz. dokumentais, nuotraukomis, planais, kompiuterių kortomis, mikrofilmiais ir kt., taip gali būti pateikiami statybos architektūriniai planai, mechanizmų brėžiniai ar projektai, atsarginių dalių sąrašai, darbo su mechanizmais vadovai, pakavimo ir sandėliavimo instrukcijos, išvados apie patvarumą ir ekologinius aspektus ir pan., kartais įvardijami kaip „techninė informacija ar duomenys“; ir nematerialia forma, pvz. *know-how* pateikėjo inžinierius aiškina procesą gavėjo inžinieriui arba gavėjo inžinierius stebi gamybos liniją pateikėjo įmonėje. Tokia forma pateikta *know-how* kartais įvardijama kaip „techninės paslaugos“ (operacijų demonstravimas, patarimai) arba „techninė pagalba“ (mokymai). Kuomet faktiškai vadovaujama gamybai ar kitoms operacijoms, vadinama „vadybos paslaugos“.¹⁰³

Know-how gali būti pagrindinė priežastis, nulemianti pateikėjo esamą konkurencinę padėtį, o gal ir lyderiavimą tam tikroje technologijos šakoje. Tad *know-how* yra vertingas pateikėjo turtas, kurį privalu saugoti.¹⁰⁴

Know-how dažnai yra perleidžiama kartu su intelektinių teisių objektais, pvz. patentais, bet gali būti ir atskiras objektas.

¹⁰¹ GUOBYS, Vytautas. *Licencinės sutartys*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1996, p. 54-55.

¹⁰² LIETUVOS RESPUBLIKOS PATENTŲ BIURAS. *Intelektinė nuosavybė kaip kokybės gerinimo šaltinis*. Vilnius: Justitia, 2003, p. 109-110.

¹⁰³ *Ibidem*, p. 123-124.

¹⁰⁴ *Ibidem*, p. 125.

3.4. Komercinės paslapties perleidimo licencine sutartimi poveikis konkurencijai

3.4.1. Intelektinės nuosavybės teisių¹⁰⁵ licencijavimas ir ES konkurencijos teisė

Veikdami rinkoje ūkio subjektai sudaro nemažai tarpusavio susitarimų, kurie daugiau ar mažiau įtakoja konkurenciją: sukuria patekimo į rinką barjerus, išstumia konkurentus iš rinkos, padeda naujiems produktams pasiekti įvairias rinkas ir pan. Intelektinės nuosavybės teisės taip pat yra tokių susitarimų objektas ir susitarimai dėl jų taip pat įtakoja konkurenciją.

Intelektinės nuosavybės teisė ir konkurencijos teisė yra dvi savarankiškos teisės šakos, tačiau tai nereiškia, jog jos konfliktuoja. Iš tikrųjų, abi teisės normų sistemos turi tą patį tikslą: vartotojų gerovės kėlimas ir efektyvus išteklių paskirstymas.¹⁰⁶ Intelektinės nuosavybės teisių licencijavimas yra vertinamas kaip prokonkurencinį poveikį kuriantis reiškinys, kadangi jo tikslas yra platinti naujas technologijas, o tai ne tik leidžia licenciarui gauti atlyginimą iš licencianto už naudojimąsi naujovėmis gamyboje, bet ir sukuria naudą vartotojų gerovei.¹⁰⁷ Intelektinės nuosavybės teisių išimtinis pobūdis neleidžia naudotis jomis be savininko leidimo. Komercinių paslapčių kontekste, naudojimasis konfidencialia informacija neturint licencijos, būtų pažeidimas, žinoma nepamirštant, jog skirtingai nei kitų intelektinės nuosavybės teisių atveju, pažeidimo nebūtų, jei informacija „atrandama“ savarankiškai arba atbulinės inžinerijos būdu.

Taigi, dėl prokonkurencinio tokių susitarimų poveikio, jie neturėtų pažeisti Sutarties 101 straipsnio 1 dalies. Tačiau, licenciniai susitarimai gali turėti nuostatų, kurios yra šalutinės pačiam leidimui naudotis teisėmis. Konkurencijos teisės normos nustato, kokie šalutiniai įsipareigojimai ir kokiomis aplinkybėmis turi įtakos konkurencijai.¹⁰⁸

Teisinėje literatūroje išskiriama, jog egzistuoja dvi pagrindinės konkurencijos teisės sistemos: Europos Bendrijų (toliau tekste – EB) ir JAV. JAV praktika turėjo didelės įtakos EB konkurencijos teisės formavimuisi. JAV draudžiamų susitarimų sistema vadinama tradicine arba „tiesiogiai taikomos išimties sistema“. Teismai, nagrinėdami konkrečias bylas, tiesiogiai taiko „protingumo kriterijaus“ (angl. *rule of reason*) doktriną, pagal kurią susitarimas pripažįstamas teisėtu priimant atitinkamą teismo sprendimą. EB

¹⁰⁵ Kadangi bendrųjų išimčių Reglamentas Nr. 772/2004 ir Reglamentas Nr. 330/2010 praktinę patirtį priskiria intelektinės nuosavybės teisių apibrėžimui, tai šiame kontekste sąvoka „intelektinės nuosavybės teisės“ apima ir praktinę patirtį (*know-how*).

¹⁰⁶ JONES, Alison; SUFRIN, Brenda. *EC competition law: text, cases and materials*. 3rd ed. Oxford: Oxford university press, 2008, p. 803.

¹⁰⁷ *Ibidem*, p. 789.

¹⁰⁸ *Ibidem*.

iki 2004 m. gegužės 1 d. galiojo administracinė centralizuota sistema: „pranešimų ir leidimų“, dabar ES taip pat taikoma „protingumo kriterijaus“ doktrina, tačiau ji nėra identiška JAV.¹⁰⁹

ES pirmoji bendroji išimtis intelektinės nuosavybės teisių licencijavimo srityje buvo 1984 m. liepos 23 d. Komisijos reglamentas (EEB) Nr. 2349/84 dėl Sutarties 85 straipsnio 3 dalies taikymo tam tikroms patentų licencijavimo susitarimų kategorijoms¹¹⁰, kuris buvo taikomas tik patentų licencijavimo susitarimams arba mišriems patentų ir *know-how* licencijavimo susitarimams, kur patentas buvo dominuojantis elementas. Komisijos sprendime *Bousois/Interpane*¹¹¹ byloje buvo nustatyta, kad patentų licencijavimo bendroji išimtis buvo per daug nelanksti, kad ją būtų galima taikyti mišrioms technologijų licencijoms, kuriose vyravo *know-how* ir licencijuoti patentai nebuvo būtini tinkamam licencijuoto proceso naudojimui. Be to, buvo pastebėta, jog tam tikros JAV įmonės dvejojo ar suteikti licenciją savo vertingai techninei informacijai Europos Sąjungoje, kol *know-how* licencinės sutartys buvo abejotino teisėtumo.¹¹² Taigi, 1988 m. lapkričio 30 d. Komisija priėmė reglamentą Nr. 556/89 dėl Sutarties 85 straipsnio 3 dalies taikymo tam tikroms *know-how* licencijavimo susitarimų kategorijoms¹¹³, kuris buvo taikomas tik *know-how* licencijavimo susitarimams ir mišriems *know-how* ir patentų susitarimams, kur *know-how* buvo dominuojantis elementas. Abi išimtys buvo taikomos susitarimams, kuriose dalyvavo tik dvi šalys. Abu reglamentai buvo labai panašūs: 1 straipsnis numatė saugomus susitarimų tipus ir nustatė tam tikrus leidžiamus konkurencijos ribojimus, daugiausia susijusius su išimtinumu; 2 straipsnis numatė „baltąjį sąrašą“ – nuostatas, kurios paprastai neriboja konkurencijos, tačiau jei kartais ribotų, yra leidžiamos; 3 straipsnis nustatė „juodąjį sąrašą“ – nuostatas, kurių įtraukimas į susitarimą, neleido taikyti išimties; 4 straipsnyje buvo numatyta prieštaravimo procedūra.¹¹⁴ Šie reglamentai buvo pakeisti vienu 1996 m. sausio 31 d. Komisijos reglamentu Nr. 240/96 dėl Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo technologijų perdavimo susitarimų kategorijoms.¹¹⁵ Jame buvo sutrumpintas „juodasis sąrašas“ ir pailgintas „baltasis sąrašas“, kas atspindėjo Komisijos patirtį šioje srityje ir labiau išprususį požiūrį į tai, kas iš tikrųjų riboja konkurenciją ir negali būti atleidžiama. Į šią išimtį pateko daugiau susitarimų nei į prieš

¹⁰⁹ ŠVIRINAS, Daivis. *Vertikaliųjų susitarimų reglamentavimas konkurencijos teisėje: monografija*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2004, p. 70.

¹¹⁰ OJ, 1984 L 219, p. 15-24.

¹¹¹ OJ, 1987 L 50, p. 30-37.

¹¹² ANDERMAN, Steven D. *EC Competition law and intellectual property rights: the regulation of innovation*. New York: Oxford university press, 1998, p.79.

¹¹³ OJ, 1989 L 61, p. 1-13.

¹¹⁴ JONES, Alison; SUFRIN, Brenda. *EC competition law: text, cases and materials*. 3rd ed. Oxford: Oxford university press, 2008, p. 797.

¹¹⁵ OJ, 1996 L 31, p. 2-13.

tai buvusias.¹¹⁶ Šis reglamentas buvo pakeistas Reglamentu Nr. 772/2004 dėl technologijų perdavimo susitarimų. Naujajame reglamente, skirtingai nuo ankstesniojo, neliko „baltojo sąrašo“ nuostatų. Visos nuostatos, kurių nėra griežtų apribojimų arba neleistinių apribojimų sąrašuose, yra leidžiamos, todėl šis reglamentas taip nevaržo šalių kaip ankstesnis ir suteikia išimtį didesniai susitarimų spektrui. Iš kitos pusės, šis reglamentas sumažina šalių sutarčių laisvę, dėl jame nustatytų griežtų ir neleistinių apribojimų. Nepaisant didelių prieštaravimų, rinkos dalies slenkstis liko galutiniame reglamento variante, o tai daugumai įmonių yra nenaudinga, kadangi dėl daugumos susitarimų taip ir lieka neaišku, ar išimtis bus taikoma ar ne.¹¹⁷ Reglamentu Nr. 772/2004 saugomas ne tik patentų ir *know-how* licencijavimas (kaip buvo anksčiau galiojusiam reglamente), bet ir programinės įrangos bei dizaino. Atskirti yra susitarimai tarp konkurentų ir ne konkurentų: skiriasi rinkos dalies slenkstis, griežti apribojimai ir neleistini apribojimai. Taip pat, išskiriami abipusiai ir neabipusiai įsipareigojimai. Taikant reglamentą analizuojamos dvi rinkos: technologijų rinka (susidedanti iš licencijuotos technologijos ir jos pakaitalų) ir produktų ar paslaugų rinka (susidedanti iš produktų ar paslaugų rinkos, apimančios licencijuotą technologiją).¹¹⁸

Reglamente Nr. 772/2004 nėra naudojama vertikalaus susitarimo sąvoka, tačiau susitarimo šalių tarpusavio konkurencijos santykis ir technologijų suteikimo sutarties objektas turi reikšmės šio reglamento taikymui. Vertikaliesiems technologijų perdavimo susitarimams šis reglamentas taikomas tik tada, kai susitarimu suteikiama licencija leidžia licenciatui naudoti suteiktą technologiją prekių gamybai ar paslaugų teikimui, tuo tarpu tokia susitarime numatytos nuosaitos dėl šių prekių ar paslaugų tiekimo ar platinimo turi būti šalutinio pobūdžio, priešingu atveju susitarimas bus ne Reglamento Nr. 772/2004, bet bendrosios išimties Reglamento Nr. 330/2010 reguliavimo dalykas.¹¹⁹

ES institucijos pripažįsta, kad tais atvejais, kai teigiamas licencinių susitarimų poveikis yra didesnis nei galimas konkurenciją ribojantis poveikis, taikomas Reglamentas Nr. 772/2004, kurio nuostatos suteikia „saugų uostą“ technologijų perdavimo susitarimams.¹²⁰

¹¹⁶ JONES, Alison; SUFRIN, Brenda. *EC competition law: text, cases and materials*. 3rd ed. Oxford: Oxford university press, 2008, p. 798.

¹¹⁷ *Ibidem*, p. 807.

¹¹⁸ *Ibidem*, p. 808.

¹¹⁹ ŠVIRINAS, Daivis. *Vertikaliųjų susitarimų reglamentavimas konkurencijos teisėje: monografija*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2004, p. 23.

¹²⁰ PEEPERKORN, Luc; KJOLBYE, Lars; WOODS, Donncadh; Directorate-General Competition, units A-1 and A-3. Commission adopts new safe harbour for licensing of patents, know-how and software copyright. In *Competition Policy Newsletter* [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2011-03-26]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/2004_2_14.pdf> [žiūrėta 2011-03-26].

Reglamento Nr. 772/2004 preambulėje numatyta, kad technologijų perdavimo susitarimai yra susiję su technologijos licencijavimu. Tokie susitarimai paprastai gerina ekonominį efektyvumą ir skatina konkurenciją, kadangi gali sumažinti tyrimų ir plėtros dubliavimąsi, sustiprinti lengvatas pirminiams tyrimams ir plėtrai, stimuliuoja pagreitintą inovaciją, skatina skleidimą ir sukuria produktų rinkos konkurenciją. Reglamento nuostatos yra pagrįstos prielaida, kad susitarimai tarp konkurentų yra labiau pavojingai įtakojantys konkurenciją nei susitarimai tarp ne konkurentų. Gairėse nustatyta, kad jei be susitarimo šalys nebūtų realios ar potencialios konkurentės jokioje atitinkamoje rinkoje įtakojamoje susitarimo, jos laikomos ne konkurentėmis.¹²¹

Bendrosios išimties Reglamentas Nr. 330/2010 apima vertikaliuosius susitarimus, kuriuose yra nuostata, susijusi su intelektinės nuosavybės teisių perdavimu pirkėjui ar pirkėjo naudojimuisi intelektinės nuosavybės teisėmis, tačiau pagrindinis tokių vertikaliųjų susitarimų tikslas turi būti prekių ar paslaugų pirkimas ar platinimas, o intelektinės nuosavybės teisės nuostatos turi padėti įgyvendinti šį susitarimą. Todėl susitarimai, susiję su intelektinės nuosavybės teisių perdavimu ar licencijavimu gaminti prekes, ar gryniosios licencinės sutartys į šio reglamento reguliavimo sritį nepatenka. Licencinės sutartys formaliai taip pat gali būti vertinamos kaip vertikalieji susitarimai. Jei susitarimo objektu laikysime licenciją, tai jos suteikimas kitiems ūkio subjektams gali būti laikomas licencijos platinimu. Licenciaras ir licenciatas veikia skirtinguose (licencijos) platinimo lygmenyse ir pripažįstami vertikalaus susitarimo šalimis.¹²²

ES teisė neįpareigoja teisių turėtojo licencijuoti savo intelektinės nuosavybės teisių ir kaip būtina pasekmė yra išvada, kad didžioji dauguma licencijų yra prokonkurencinės. Šis požiūris skiriasi nuo to, kuris vyravo 1970-1990 metais, kai sutartiniai apribojimai paprastai buvo laikomi Sutarties 81 (pagal galiojančią redakciją – 101) straipsnio 1 dalies pažeidimu ir „protingumo kriterijaus“ doktrina buvo svarbi tik Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymui. „Protingumo kriterijaus“ doktrinos perėmimas reiškia, kad naujasis išimčių reglamentas labai skiriasi nuo senojo. Dėmesio centre yra nebe sutartiniai griežti apribojimai, bet rinkos pasidalijimas tarp licencijos šalių.¹²³

¹²¹ JONES, Alison; SUFRIN, Brenda. *EC competition law: text, cases and materials*. 3rd ed. Oxford: Oxford university press, 2008, p. 816

¹²² ŠVIRINAS, Daivis. *Vertikaliųjų susitarimų reglamentavimas konkurencijos teisėje: monografija*.

Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2004, p. 23

¹²³ TRITTON, Guy, et al. *Intellectual property in Europ*. 3rd ed. London: Sweet & Maxwell, 2008, p. 800

3.4.2. Išimties pagal Reglamentą Nr. 772/2004 taikymo sąlygos *know-how* licencijavimo susitarimams

Nors praktinės patirties (*know-how*) perleidimo susitarimai vertinami palankiai konkurencijos ribojimo atžvilgiu, tačiau yra ir nemažai sąlygų, kurias turi atitikti susitarimas, kad patektų į išimties taikymo sferą.

1. Tarp įmonių turi būti sudarytas technologijų perdavimo susitarimas. Pagal minėtą reglamentą technologijų perdavimo susitarimas – tai patento licencijavimo susitarimas, gamybinės, prekybinės ar mokslinės patirties (*know-how*) licencijavimo susitarimas, programinės įrangos autorinis licencijavimo susitarimas arba mišrus patento, gamybinės, prekybinės ar mokslinės patirties (*know-how*) ir programinės įrangos autorinis licencijavimo susitarimas, įskaitant bet kokį tokio pobūdžio susitarimą, kuriame yra nuostatų, susijusių su produktų pardavimu ir pirkimu arba su kitų intelektinės nuosavybės teisių licencijavimu ar perdavimu, kai tos nuostatos nesudaro pagrindinio sutarties objekto ir yra tiesiogiai susijusios su sutarties produktų gamyba.

Gairėse dėl 81 straipsnio taikymo technologijų perdavimo susitarimams¹²⁴ (toliau tekste – Gairės) nurodoma, jog tokio susitarimo tikslas turi būti sutarties produktų gamyba, t. y. produktai, pagaminti pagal arba naudojant licencijuotą technologiją. Kitaip tariant, licencijos gavėjui turi būti leidžiama gaminti prekes arba teikti paslaugas pagal licencijuotą technologiją. Jei pagrindinis susitarimo dalykas yra tyrimai ir plėtra, o ne konkretaus produkto pateikimas į rinką, Reglamentas Nr. 772/2004 netaikomas. Šis reglamentas taikomas tik susitarimams, kurių pagrindinis dalykas yra technologijų perdavimas, o ne prekių ir paslaugų pirkimas arba kito pobūdžio intelektinės nuosavybės licencijavimas. Susitarimams, kurių nuostatos numato produktų pardavimą ir pirkimą, reglamentas taikomas tik tuo atveju, jeigu tos nuostatos nėra pagrindinis sutarties dalykas ir jeigu jos yra tiesiogiai susijusios su licencijuotos technologijos taikymu. Taip gali būti tada, kai susiję produktai yra įranga arba procesas, specialiai skirti tam, kad būtų galima efektyviai naudoti licencijuotą technologiją.¹²⁵

Technologijų perleidimo susitarimai gali apimti:

- a) tik patento licencijavimo susitarimą;
- b) tik *know-how* licencijavimo susitarimą;
- c) tik programinės įrangos licencijavimo susitarimą;
- d) tik dizaino licencijavimo susitarimą;

¹²⁴ OJ, 2004 C 101, p. 2-42.

¹²⁵ Guidelines on the application of Article 81 of the EC Treaty to technology transfer agreements. OJ, 2004 C 101, p. 2-42.

- e) kompleksinį susitarimą;
- f) susitarimą, kuris apima vienos iš aukščiau nurodytų teisių licencijavimą ir kitų intelektinės nuosavybės teisių, nepatenkančių į Reglamento taikymo sritį licencijavimą, nustatantį, kad kitos teisės yra tik papildomos saugomoms Reglamentu teisėms ir nėra pagrindiniai susitarimo objektai.¹²⁶

2. Susitarime turi dalyvauti tik dvi įmonės. Įmonė traktuojama kaip vienetas su visomis su ja susijusiomis įmonėmis pagal vieno ekonominio vieneto doktriną. Į reglamento sritį patenka ir tie susitarimai, kurie nustato sąlygas trečiosioms šalims.¹²⁷ Pavyzdžiui, Reglamentas Nr. 772/2004 taikomas licencijavimo susitarimui, kuris sudaromas ne tik dėl gamybos etapo, bet ir dėl platinimo etapo ir kuriame nustatomos prievolės, kurias licencijos gavėjas turi arba gali nustatyti pagal licenciją pagamintų produktų perpardavėjams.¹²⁸ Reglamentas neapima technologinių susivienijimų, kai daugiau nei dvi šalys sujungia savo technologijas ir perduoda jas licencine sutartimi ne tik susivienijimo nariams, bet ir trečiosioms šalims.¹²⁹

3. Rinkos dalies ribos. Reglamento išlyga taikoma tik tada, kai konkuruojančių įmonių bendra rinkos dalis neviršija 20% susijusios technologijos ir produkto rinkos, o kai susitarimą sudaro ne konkuruojančios įmonės, kiekvienos jų susijusios technologijos ir produkto rinkos dalis turi neviršyti 30%.

4. Susitarime neturi būti griežtų apribojimų. Reglamento 4 straipsnyje yra išvardinti apribojimai, kurių buvimas susitarime, neleidžia taikyti bendrosios išimties. Konkurentų ir ne konkurentų susitarimams šie sąrašai šiek tiek skiriasi. Šie apribojimai yra laikomi apribojimais pagal tikslą ir nepanašu, kad galėtų tenkinti Sutarties 101 straipsnio 3 dalį. Kai susitarimas nėra ribojantis kompetencijos pagal tikslą, jo prokonkurencinis poveikis turi būti subalansuotas su jo ribojančiu poveikiu Sutarties 101 straipsnio 3 dalies kontekste.¹³⁰ Licencinių susitarimų tarp konkurentų tikslas neturi būti: kainų nustatymo ribojimas, produkcijos kiekio ribojimas, rinkų ar klientų paskirstymas, draudimas licencijos gavėjui eksploatuoti savo technologijas ar draudimas šalims atlikti mokslinius tyrimus, nebent tokie draudimai yra būtini, siekiant užkirsti kelią licencijuotos praktinės patirties (*know-how*) atskleidimui trečiosioms šalims (pvz. jei susitarime nurodomi konkretūs licencijos gavėjo darbuotojai, kurie turi būti apmokyti ir turi būti atsakingi už

¹²⁶ JONES, Alison; SUFRIN, Brenda. *EC competition law: text, cases and materials*. 3rd ed. Oxford: Oxford university press, 2008, p. 810.

¹²⁷ *Ibidem*, p. 809.

¹²⁸ Guidelines on the application of Article 81 of the EC Treaty to technology transfer agreements. OJ, 2004 C 101, p. 2-42.

¹²⁹ *Supra*, note 126, p. 811.

¹³⁰ *Supra*, note 128.

licencijuotos gamybinės, prekybinės ar mokslinės patirties (*know-how*) naudojimą, gali pakakti įpareigoti licencijos gavėją neleisti tokiems darbuotojams dalyvauti tyrimuose ir plėtroje, kurie vykdomi kartu su trečiosiomis šalimis.¹³¹) Licencinių susitarimų tarp ne konkurentų tikslas neturi būti: vertikaliųjų kainų nustatymas, licencijos gavėjo pasyvių pardavimų apribojimas, licencianto aktyvių ir pasyvių pardavimų apribojimas pasirinktinio paskirstymo sistemos viduje.¹³²

Įsipareigojimai dėl atlygio paprastai nepatenka į Sutarties 101 straipsnio 1 dalies taikymo sritį. Šalys netgi gali toliau tęsti atlygio įsipareigojimus, kai licencijuotos intelektualinės nuosavybės teisės galiojimas pasibaigė. Susitarimuose tarp konkurentų, nuostatos dėl atlygio savo poveikiu gali būti kainos nustatymo susitarimas, kuris yra griežtas apribojimas pagal Reglamentą Nr. 772/2004. Taip bus, jei konkurentai bus nustatę abipusius mokėjimus apsimestinės licencijos atveju. Atlygis, mokamas už produktus, kurie gaminami tik naudojantis licenciaro technologija, bus griežtas apribojimas. Už saugios 20 procentų rinkos ribos, Sutarties 101 straipsnio 1 dalis gali būti taikoma, kai konkurentai sudaro abipusę licenciją ir atlygis yra aiškiai neproporcingas licencijos rinkos vertei. Tokiais atvejais Sutarties 101 straipsnio 3 dalis netaikoma. Ne konkurentų susitarimuose, Reglamentas Nr. 772/2004 saugo susitarimus, kuriuose atlygis skaičiuojamas nuo pagamintų produktų pagal licencijuojamą technologiją ir nuo produktų, pagamintų pagal iš trečiųjų šalių licencijuojamą technologiją. Viršijus 30 procentų saugumo ribą, susitarimai analizuojami dėl pastebimo teisės atėmimo efekto, dėl kurio susitarimas pateks į Sutarties 101 straipsnio 1 dalies taikymo sritį ir greičiausiai neatitiks Sutarties 101 straipsnio 3 dalies sąlygų.¹³³

Dažnai išimtinių ir vienasmenių licencijų suteikimas yra lydimas pardavimų apribojimų. Reglamento Nr. 772/2004 poveikis yra tas, kad abipusės vienasmenės licencijos ir neabipusės išimtinės licencijos patenka į išimtį, kai užimama iki 20 procentų rinkos dalies. 4 straipsnio 1 pastraipos c dalies tikslas yra toks reglamentavimas, kad abipusės išimtinės licencijos tarp konkurentų būtų pripažįstamos griežtais apribojimais, kai jos pasiekia rinkos padalinimą. Abipusės vienasmenės licencijos gali palengvinti slaptų susitarimų sudarymą, kai šalys turi rinkos galią. Už „saugaus uosto“ ribų, ne abipusės išimtinės licencijos turi būti analizuojamos dėl galimo antikoncepcinio

¹³¹ Guidelines on the application of Article 81 of the EC Treaty to technology transfer agreements. OJ, 2004 C 101, p. 2-42.

¹³² PEEPERKORN, Luc; KJOLBYE, Lars; WOODS, Donncahd; Directorate-General Competition, units A-1 and A-3. Commission adopts new safe harbour for licensing of patents, know-how and software copyright In *Competition Policy Newsletter* [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2011-03-26]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/2004_2_14.pdf> [žiūrėta 2011-03-26].

¹³³ JONES, Alison; SUFRIN, Brenda. *EC competition law: text, cases and materials*. 3rd ed. Oxford: Oxford university press, 2008, p. 834.

poveikio. Tai reiškia, kad licenciaras palieka rinką visiškai (jei licencija yra pasaulinė) arba nustoja gaminti tam tikroje teritorijoje (jei licencija apribota teritorija). Taigi, problema yra licenciaro išėjimo iš rinkos svarba nagrinėjamoje rinkoje. Gali būti, kad licenciaras yra nesvarbus (pvz. smulkių tyrinėjimų įmonė, kuri aktyvi tik technologijų rinkoje), tuomet Sutarties 101 straipsnio 1 dalis gali būti ir nepažeista. Ta apimtimi, kuria išimtinį licencijavimą tarp ne konkurentų Sutarties 101 straipsnio 1 dalis apima visiškai, Reglamentas Nr. 772/2004 daro išimtį iki 30 procentų rinkos dalies slenkščio. Už „saugaus uosto“ ribų, tai dažniausiai atitiks Sutarties 101 straipsnio 3 dalies sąlygas, dėl reikalingumo duoti licenciatui pakankamą galimybę iniciatyviai investuoti. Esant teritorinei licencijai, Komisija imsis veiksmų nepriklausomai nuo teritorinės licencijos apimties. Pagrindinė įsikišimo priežastis ta, jog yra naudojimosi teisės atėmimo problema, kadangi licenciatas gauna išimtinę licenciją esminėms konkuruojančioms technologijoms. Komisija taip pat susirūpinusi, jog šalių apsikeitimas licencijomis (*cross-licencing*) ir susitarimas nelicencijuoti trečiųjų šalių, gali paskatinti uždarą pramonės standartą *de facto*.¹³⁴

5. Susitarime neturi būti neleistinių apribojimų. Reglamento 5 straipsnis reguliuoja atvejus, kai licenciatas pagerina licencijuotą technologiją. Tokių apribojimų išskyrimo priežastis yra apsaugoti licenciatą iniciatyvą kurti patobulinimus.¹³⁵ Tiek konkurentų, tiek nekonkurentų susitarimuose neturi būti nuostatų, susijusių su licenciatą pareiga perleisti naudotis ar visiškai perduoti licenciarui atliktus patobulinimus ar naujas taikymo galimybes, taip pat negali būti draudimo ginčyti licenciaro turimas intelektinės nuosavybės teises.¹³⁶ Ne konkurentų susitarimuose taip pat negali būti draudimo licencijos gavėjui eksploatuoti savo technologijas ar draudimo kitoms šalims atlikti mokslinius tyrimus, nebent tokie draudimai yra būtini, siekiant užkirsti kelią licencijuotos praktinės patirties (*know-how*) atskleidimui trečiosioms šalims. Neleistinių apribojimų buvimas nepanaikina išimties taikymo visam susitarimui.

Licenciatą atlikti patobulinimai gali būti atskiriami arba neatskiriami nuo licencijuoto objekto. Atskiriami patobulinimai gali būti naudojami be apribojimų, nebent būtų kitaip numatyta licencinėje sutartyje. Licenciaras paprastai suinteresuotas gauti visus patobulinimus, kuriuos sukuria licenciatas naudodamasis licencijuota slapta informacija.

¹³⁴ JONES, Alison; SUFRIN, Brenda. *EC competition law: text, cases and materials*. 3rd ed. Oxford: Oxford university press, 2008, p. 835.

¹³⁵ *Ibidem*.

¹³⁶ PEEPERKORN, Luc; KJOLBYE, Lars; WOODS, Donnadh; Directorate-General Competition, units A-1 and A-3. Commission adopts new safe harbour for licensing of patents, know-how and software copyright. In *Competition Policy Newsletter* [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2011-03-26]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/2004_2_14.pdf> [žiūrėta 2011-03-26].

Tai padeda pagerinti technologijas, jų naudojimą, apsaugoti nuo trečiųjų šalių priėjimo prie patobulinimų, o taip pat apsaugoti nuo to, kad licenciatas gali tapti stipresniu konkurentu. Taigi, gali atsirasti poreikis konkurencijos teisės pagrindu sureguliuoti tokias situacijas.¹³⁷

Draudimas ginčyti licenciaro turimas teises į intelektinę nuosavybę reikalingas tam, kad nebūtų iškraipoma konkurencija ir intelektinės nuosavybės teisių sistema, kad negaliojančios intelektinės nuosavybės teisės būtų pašalintos, kadangi neefektyviai naudojama intelektinė nuosavybė gali turėti neigiamos įtakos naujovių kūrimui. Reglamento Nr. 772/2004 išimtis netaikoma nuostatomis, kuriose nustatyta, kad licenciaras gali nutraukti licenciją, jei licenciatas prieštarauja licencijuotos technologijos galiojimui.¹³⁸ Pažymėtina, jog Komisija palankiai vertina neprieštaravimo reikalavimus, susijusius su gamybine, prekybine ar moksline patirtimi (*know-how*), kurią vieną kartą atskleidus, gali būti neįmanoma arba labai sunku ją susigražinti. Tokiais atvejais licencijos gavėjo įsipareigojimas nekelti prieštaravimų dėl licencijuotos gamybinės, prekybinės ar mokslinės patirties (*know-how*) skatina naujos technologijos sklaidą, ypač dėl to, kad silpnesnę padėtį užimantys licencijų davėjai gali teikti licencijas tvirtesnę padėtį užimantiems licencijų gavėjams nesibaimindami, kad, licencijos gavėjui įdiegus gamybinę, prekybinę ar mokslinę patirtį (*know-how*), jiems bus reiškiami prieštaravimai.¹³⁹ Neprieštaravimų būtinumas paaiškinamas tuo, kad licenciarai gali būti atgrasinti nuo licencijų suteikimo galingiems koncernams be neprieštaravimo sąlygos. Ciniškas ir galingas licenciatas gali sudaryti mišrią licenciją (patentų ir *know-how*), išsiaiškinti viską apie technologiją ir tada atsisakyti mokėti atlygį tuo pagrindu, kad patentai yra negaliojantys arba kad *know-how* buvo žinoma visuomenei.¹⁴⁰

Reglamento Nr. 772/2004 išlyga taikoma tol, kol licencijuotos technologijos intelektinės nuosavybės teisės nustoja galioti, prarandamos, paskelbiamos negaliojančiomis arba, gamybinės, prekybinės ar mokslinės patirties (*know-how*) atveju, gamybinė, prekybinė ar mokslinė patirtis (*know-how*) išlieka paslaptis, išskyrus atvejus, kai dėl licencijos gavėjo veiksmų ji tampa visuotinai žinoma. Pastaruoju atveju išlyga taikoma susitarimo galiojimo laiką.

Gairėse nurodyti įsipareigojimai licencinėse sutartyse, kurie paprastai neriboja konkurencijos Sutarties 101 straipsnio 1 dalies atžvilgiu: konfidencialumo

¹³⁷ JONES, Alison; SUFRIN, Brenda. *EC competition law: text, cases and materials*. 3rd ed. Oxford: Oxford university press, 2008, p. 789.

¹³⁸ *Ibidem*, p. 840.

¹³⁹ Guidelines on the application of Article 81 of the EC Treaty to technology transfer agreements. OJ, 2004 C 101, p. 2.-42.

¹⁴⁰ TRITTON, Guy, et al. *Intellectual property in Europ*. 3rd ed. London: Sweet & Maxwell, 2008, p. 884.

įsipareigojimai; licenciato įsipareigojimas ne sublicencijuoti; įsipareigojimas nenaudoti licencijuotos technologijos pasibaigus sutarčiai, numatančiai, kad licencijuota technologija lieka galioti ir veikia; licenciaro įsipareigojimai padėti licenciatui įgyvendinti intelektinės nuosavybės teises; įsipareigojimas mokėti minimalius mokesčius ar gaminti minimalią produkciją, naudojant licencijuotą technologiją; įsipareigojimas naudoti licenciaro prekės ženklą ar identifikuoti jo vardą ant produkto. Taip gairės atkuria „baltąjį sąrašą“, kuris įėjo į ankstesnį reglamentą. Šis sąrašas nėra baigtinis.¹⁴¹

Išimties taikymas atskirais atvejais gali būti panaikintas, kai Komisija nustato, kad nors susitarimui ir taikoma išlyga, tačiau jo poveikis visgi yra nesuderinamas su Sutarties 101 straipsnio 3 dalimi. Nepageidaujamą poveikį gali lemti nekonkuravimo įsipareigojimai. Tai licenciato įsipareigojimas nenaudoti trečiosios šalies technologijos, kuri konkuruoja su licencijuota. Nekonkuravimo susitarimai yra nedraudžiami pagal Reglamentą Nr. 772/2004, kai rinkos dalis neviršija 20 procentų susitarimuose tarp konkurentų ir neviršija 30 procentų susitarimuose tarp ne konkurentų. Viršijus šias ribas, Komisijos pagrindinė problema yra naudojimosi teisės atėmimo iš trečiųjų šalių rizika, kai joms gali nepavykti platinti savo technologijų. Jei patekimo į rinką barjerai yra žemi, tokie, kad nauji licenciatų gali patekti į rinką, tai problemos gali ir nebūti. Maža tikimybė, kad atsiras rimtas kumuliacinis poveikis iš susitarimų tinklo, jei mažiau nei 50 procentų rinkos yra sujungta. Kai licenciaras turi aiškia rinkos galią, gali kilti rimta rizika dėl naudojimosi teisės atėmimo. Net jei didžioji rinkos dalis nėra apimta nekonkuravimo susitarimų, rizika gali būti didelė, jei nekonkuravimo susitarimai yra nukreipti į įmones, kurios labiausiai tikėtina licencijuos konkuruojančią technologiją. Iš kitos pusės, nekonkuravimo susitarimai gali turėti prokonkurencinį poveikį: jie gali padidinti technologijų platinimą, sumažindami neteisėtą licencijuotos technologijos pasisavinimą (ypač *know-how*); gali užtikrinti, kad licenciatas turėtų paskatą investuoti ir veiksmingai naudoti licencijuotą technologiją (greičiausiai išimtinėje teritorijoje); gali paskatinti licenciarą specifiškai investuoti (pvz. licenciato mokymas). Vis dėl to, Komisija mano, jog tai dažnai gali būti pasiekta mažiau ribojančiom priemonėm (tokiom kaip atsiskaitymas iškart didele vienkartinė išmoka).¹⁴²

Pabrėžtina, jog nėra prezumpcijos, jog susitarimai, kurie nepatenka į Reglamento Nr. 772/2004 taikymo sritį su sąlyga, kad juose nėra griežtų apribojimų, yra neteisėti.

¹⁴¹ JONES, Alison; SUFRIN, Brenda. *EC competition law: text, cases and materials*. 2nd ed. Oxford: Oxford university press, 2004, p. 741.

¹⁴² *Ibidem*, p. 839.

Taip pat, nepreziuruojama, kad susitarimai, kurie nepatenka į Reglamento Nr. 772/2004 taikymo sritį tik dėl to, kad yra viršijamas rinkos dalies procentas, yra neteisėti.¹⁴³

Reglamentas Nr. 772/2004 pašalino iki 2004 metų galiojusio reglamento „trandomųjų marškinių“ poveikį. Ankstesnis reglamentas buvo taikomas gan siaurai. Įsigaliojus naujam reglamentui, įmonės laisviau gali sudarinėti licencinius susitarimus, atsižvelgdamos į savo komercinius poreikius. Kas nėra aiškiai pašalinta iš bendrosios išimties, tas yra leidžiama.¹⁴⁴

3.4.3. Verslo paslapčių licencijavimas JAV

JAV verslo paslapčių apsauga yra reglamentuojama Vieningo verslo paslapčių įstatymo (angl. *Uniform Trade Secret Act*), kuris veikia federaliniu lygmeniu. Tiesa, ne visose valstijose jis galioja. Kai kurios valstijos verslo paslaptis reglamentuoja atskirai. Verslo paslapčių licencijavimo klausimai konkurenciniu požiūriu yra įvertinti JAV antimonopolinėse gairėse dėl intelektinės nuosavybės licencijavimo¹⁴⁵ (toliau tekste – Antimonopolinės gairės), priimtose JAV teisingumo departamento.

Įvyko ryškus Europos Sąjungos ir JAV suartėjimas požiūryje į licencijas. Istoriskai ES laikėsi pakankamai formalios pozicijos dėl sutartinių ribojimų licencijose, manydama, kad dauguma jų buvo neefektyvūs paprasčiausiai dėl to, kad varžydavo licenciaro arba licenciatu laisvę. Tokia buvo klasikinė *ex post* analizė. Tačiau, dabar Europos Komisija taip pat taiko „protingumo kriterijaus“ doktriną analizuojant konkurencinį licencijų poveikį.¹⁴⁶

Antimonopolinės gairės nustato antimonopolinę politiką, susijusią su intelektinės nuosavybės, apsaugotos patentais, autorių teisėmis, verslo paslapčių įstatymu ir *know-how* licencijavimu. Tačiau jos taikomos lanksčiai, atsižvelgiant į kiekvienos konkrečios situacijos aplinkybes. Verslo paslapties apsauga taikoma informacijai, kurios ekonominė vertė priklauso nuo jos buvimo plačiai žinoma. Verslo paslapties apsauga priklauso nuo pastangų ją išlaikyti paslapyje ir neturi pasibaigimo termino. Verslo paslaptis neapsaugo

¹⁴³ JONES, Alison; SUFRIN, Brenda. *EC competition law: text, cases and materials*. 3rd ed. Oxford: Oxford university press, 2008, p. 829.

¹⁴⁴ PEEPERKORN, Luc; KJOLBYE, Lars; WOODS, Donnadh; Directorate-General Competition, units A-1 and A-3. Commission adopts new safe harbour for licensing of patents, know-how and software copyright In *Competition Policy Newsletter* [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2011-03-26]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/2004_2_14.pdf> [žiūrėta 2011-03-26].

¹⁴⁵ Antitrust Guidelines for the Licensing of Intellectual Property [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-30]. Prieiga per internetą: <<http://www.justice.gov/atr/public/guidelines/0558.htm#back2>> [žiūrėta 2011-03-30].

¹⁴⁶ TRITTON, Guy, et al. *Intellectual property in Europe*. 3rd ed. London: Sweet & Maxwell, 2008, p. 765.

nuo savarankiško tokios informacijos sukūrimo. Intelektinės nuosavybės teisės ir konkurencijos teisės¹⁴⁷ tikslas yra tas pats: skatinti naujoves ir kelti vartotojų gerovę.

Antimonopolinės gairės remiasi trimis pagrindiniais principais:

a) konkurencijos teisės tikslais intelektinė nuosavybė gali būti analizuojama taikant tas pačias antimonopolines taisykles kaip ir bet kuriam susitarimui, susijusiam su bet kokia kita nuosavybe.¹⁴⁸ Vien dėl to, kad intelektinei nuosavybei taikomos tos pačios taisyklės kaip vertinant kilnojamąjį ar nekilnojamąjį turtą, nereiškia, kad ji yra visiškai niekuo neišsiskirianti. Pagrindinis skirtumas tas, jog intelektinė nuosavybė gali būti žymiai greičiau neteisėtai pasisavinama dėl savo nematerialaus pobūdžio. Taip pat, galimybė uždrausti naudotis intelektine nuosavybe tretiesiems asmenims skiriasi priklausomai nuo jos prigimties ir teisės aktų jai suteikiamo statuso. Pagal Antimonopolines gaires intelektinė nuosavybė nėra apsaugota nuo konkurencijos teisės įsikišimo, tačiau ir nėra labai griežtai kontroliuojama;¹⁴⁹

b) nėra preziumuojama, kad intelektinė nuosavybė būtinai sukuria rinkos galią. Pastebėtina, jog šiuo klausimu JAV teismų praktika nėra nuosekli. Antimonopolinėse gairėse nurodomos bylos, kai teismai preziumavo, kad patento ar autorių teisių turėjimas suteikia rinkos galią. Tačiau, nors ir intelektinės nuosavybės teisės suteikia rinkos galią, tai dar nereiškia, kad tokia rinkos galia pažeidžia konkurencinius įstatymus. Rinkos galia, atsiradusi dėl ypatingo produkto, sumanaus verslo ar istorinio atsitiktinumo nepažeidžia konkurencinių įstatymų. Tokia rinkos galia taip pat neturi būti pagrindas įpareigoti savininką licencijuoti tokią nuosavybę tretiesiems asmenims. Tačiau, neteisėtai įgyta ir išlaikoma arba net ir teisėtai įgyta ir išlaikoma rinkos galia, gali turėti įtakos intelektinės nuosavybės teisės savininko galimybei pažeisti konkurenciją, nepagrįstai elgiantis su turima nuosavybe;¹⁵⁰

c) intelektinės nuosavybės licencijavimas paprastai yra prokonkurencinis, kadangi leidžia įmonėms sujungti intelektinės nuosavybės teises su kitais papildomais produkcijos veiksniais, tokiais kaip gamyba, infrastruktūra ir darbo jėga.¹⁵¹ Intelektinės nuosavybės savininkas turi pasirūpinti, kad šių veiksmų kombinacija padėtų jam įgyvendinti informacijos komercinę vertę. Licencijavimas, abipusis licencijavimas (angl. *cross-licensing*) ar kitoks intelektinės nuosavybės perleidimas gali palengvinti intelektinės nuosavybės ir papildomų gamybos veiksmų integraciją. Tai gali padėti efektyviau naudoti

¹⁴⁷ JAV konkurencijos teisė vadinama Antimonopoline teise, angl. *Antitrust law*.

¹⁴⁸ TRITTON, Guy, *et al. Intellectual property in Europe*. 3rd ed. London: Sweet & Maxwell, 2008, p. 765.

¹⁴⁹ Antitrust Guidelines for the Licensing of Intellectual Property [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-30]. Prieiga per internetą: <<http://www.justice.gov/atr/public/guidelines/0558.htm#back2>> [žiūrėta 2011-03-30].

¹⁵⁰ *Ibidem*.

¹⁵¹ *Supra*, note 147, p. 766.

intelektinę nuosavybę, suteikiant naudos vartotojams, mažinant išlaidas ir pateikiant rinkai naujus produktus. Potencialiai padidinant laukiamą gražą iš intelektinės nuosavybės, licencijavimas gali paskatinti kurti intelektinę nuosavybę ir taip skatinti didesnes investicijas, tyrimus ir plėtrą. Kartais vienos nuosavybės naudojimas reikalauja priėjimo prie kitos nuosavybės. Tai atvejai, kai vienas intelektinės nuosavybės elementas „blokuoja“ kitą, kadangi antrojo naudojimas neįmanomas nenaudojant pirmojo. Šią situaciją padeda išspręsti licencijavimas. Intelektinės nuosavybės licencijavimo susitarimuose numatyti apribojimai gali teigiamai veikti rinką, kadangi leis intelektinės nuosavybės savininkui efektyviausiai panaudoti savo turimas teises.¹⁵²

Nors licenciniai susitarimai yra laikomi prokonkurenciniais, visgi konkurencijos problemų gali iškilti. Iš intelektinės nuosavybės savininko nėra reikalaujama sukurti konkurenciją savo paties technologijoms. Antimonopolinės problemos gali iškilti tuomet, kai licencinis susitarimas pažeidžia konkurenciją tarp subjektų, kurie būtų realūs arba greičiausiai potencialūs konkurentai atitinkamoje rinkoje, jei licencijos nebūtų, pvz. ji palengvina rinkos pasidalijimą ar kainų fiksavimą; ji kenkia konkurencijai kitoje rinkoje; palengvina kainų didinimo ar produkcijos mažinimo koordinavimą.¹⁵³

Daugeliu atvejų ribojimai intelektinės nuosavybės licenciniuose susitarimuose yra vertinami pagal „protingumo kriterijų“ (angl. *rule of reason*). Nustatoma, ar ribojimas gali turėti antikonkurencinį poveikį ir jei taip, ar ribojimas yra pakankamai pagrįstas ir būtinas, kad pasiektų prokonkurencinę naudą, kuri nusveria antikonkurencinį poveikį. Kai kuriais atvejais, teismai yra padarę išvadą, kad tam tikro apribojimo natūralus ir neišvengiamas poveikis yra taip aiškiai antikonkurencinis, kad jis turėtų būti laikomas kaip neteisėtas *per se* be sudėtingo galimo konkurencinio poveikio tyrimo. Tarp tokių iš anksto laikomų neteisėtais apribojimų yra kainų fiksavimas, produkcijos apribojimai, rinkos pasidalinimas tarp horizontalių konkurentų, rinkos uždarymas (angl. *group boycott*), kai keli ar daugiau konkurentų atsisako bendradarbiauti su įmone, nebent ji sutinka nutraukti verslo santykius su realiu ar potencialiu konkurentu tų firmų, kurios įsitraukusios į rinkos uždarymą, taip pat neteisėtu laikomas perpardavimo kainų palaikymas.¹⁵⁴ Ar konkretus apribojimas licenciniame susitarime riboja konkurenciją *per se* ar jo vertinimui bus taikomas „protingumo kriterijus“ sprendžiama pagal tai, ar nagrinėjamas apribojimas gali prisidėti prie efektyvumo, skatindamas ekonominės veiklos integraciją. Paprastai, licenciniai susitarimai skatina tokią integraciją, kadangi jie

¹⁵² Antitrust Guidelines for the Licensing of Intellectual Property [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-30]. Prieiga per internetą: <<http://www.justice.gov/atr/public/guidelines/0558.htm#back2>> [žiūrėta 2011-03-30].

¹⁵³ TRITTON, Guy, *et al. Intellectual property in Europe*. 3rd ed. London: Sweet & Maxwell, 2008, p. 766.

¹⁵⁴ *Supra*, note 152.

palengvina intelektinės nuosavybės sujungimą su kitais su produkcija susijusiais veiksniais, kuriuos valdo licenciatas. Taigi, jei nėra efektyvumo tikimybės, apribojimas vertinamas kaip *per se* ribojantis konkurenciją, kitu atveju taikomas „protingumo kriterijus“. Pirmiausia yra sprendžiama, ar apribojimas turi ar gali turėti antikonkurencinį poveikį. Jei taip, tuomet bus sprendžiama ar apribojimas yra būtinas, kad būtų pasiektas prokonkurencinis efektyvumas.¹⁵⁵

Antimonopolinės gairės nustato „saugumo zoną“, kuria siekiama sukurti tam tikrą tikrumo laipsnį, skatinantį įmones sudarinėti licencinius susitarimus dėl intelektinės nuosavybės perleidimo, nesibaiminant, kad bus pažeista konkurencijos teisė. Išskyrus ypatingas aplinkybes, apribojimams licenciniuose susitarimuose dėl intelektinės nuosavybės perleidimo nebus prieštaraujama jei: 1) apribojimai nėra iš pirmo žvilgsnio antikonkurenciniai ir 2) licenciaras ir licenciatas kartu užima ne daugiau kaip 20 procentų kiekvienos atitinkamos rinkos, veikiamos susitarimuose esančių apribojimų. Kai rinkos dalį gali būti sunku apskaičiuoti dėl duomenų trūkumo, šis kriterijus pakeičiamas reikalavimu nustatyti, jog technologijų ir inovacijų rinkose atitinkamai egzistuoja keturios ar daugiau nepriklausomai valdomos vartotojui už preinamą kainą pakeičiamos technologijos, arba keturios ar daugiau nepriklausomos įmonės, užsiimančios tyrimais ir plėtra, panašiais kaip ir licencinio susitarimo šalyse. Susitarimai nėra antimonopoliniai vien dėl to, kad jie nepatenka į apibrėžtą „saugumo zoną“.¹⁵⁶

Apibendrinant galima pasakyti, jog JAV ir ES verslo paslapčių licencijavimo vertinimas konkurenciniu požiūriu remiasi labai panašiais principais. Tik pastebėtina, jog JAV Antimonopolinėse gairėse nustatytas reguliavimas yra šiek tiek lankstesnis nei ES bendrosios išimties Reglamento Nr. 772/2004 bei Gairių, be to apima daugiau susitarimų, kadangi neriboja Antimonopolinių gairių taikymo licencinių susitarimų tikslu ir šalių skaičiumi.

3.5. *Know-how* perleidžiančių licencinių sutarčių turinio ypatumai

Licencinės sutarties turinys neretai yra teisių į intelektinę nuosavybę ir konkurencijos teisės reikalavimų suderinimo rezultatas. Tinkamų sąlygų licencinėje sutartyje nustatymas padeda užtikrinti turimos intelektinės nuosavybės apsaugą, intelektinės nuosavybės objektų efektyvų panaudojimą, suteikti proporcingą naudą licenciarui, licenciatui ir vartotojams bei nesukelti antikonkurencinių problemų. Licenciaras gali norėti įtraukti

¹⁵⁵ *Ibidem.*

¹⁵⁶ *Ibidem.*

tokias sąlygas: konfidencialumo; kokybės kontrolės; būtinų komponentų ar kitų prekių licenciatui tiekimą; užtikrinimą, kad licenciaras gaus naudos iš licenciato padarytų patobulinimų; apsaugos nuo licenciato prieštaravimų dėl teisių galiojimo; apribojimo kaip licenciatas gali naudoti pagal licencijas pagamintas prekes ar paslaugas; nekonkuravimo užtikrinimo; nutraukimo sąlygos. Kiek tokias sąlygas bus galima įgyvendinti priklausys nuo konkurencijos teisės.¹⁵⁷ Remiantis pasauline praktika, gali būti išskiriami tokie aspektai, kuriuos reikėtų aptarti licencinėje sutartyje:

1. Sutarties terminas. Praktiškai *know-how* perleidimo licencinė startis gali būti sudaroma neribotam laikui, kadangi paslapties objektas gali būti niekada neatskleistas. Tačiau visuomet yra rizika, kad praktinė patirtis dėl tyčinių ar netyčinių veiksmų taps viešai prieinama, todėl geriau sutartį sudaryti arba tam tikram terminui, arba iki tam tikro įvykio, o būtent iki kol informacija taps viešai žinoma. Licenciaras šiuo atveju galėtų apsibrėžti, kas yra „viešai žinoma“, nustatydamas, kad gauta informacija neturi būti iš vieno šaltinio.¹⁵⁸ Jeigu sudaryta terminuota licencinė sutartis, iškyla klausimas dėl licenciato teisių ir pareigų, susijusių su licencijuotu objektu, sutarčiai pasibaigus. Gali būti taikomas toks principas: jei *know-how* sutartis nustoja galioti, bet perduota informacija išlieka išlaptinta, tai buvęs licenciatas toliau negali naudotis šia informacija. Jei *know-how* esmė atskleidžiama, licenciatas *know-how* gali ir toliau naudoti, bet jau neatlygintinai.¹⁵⁹

2. Sutarties nutraukimo aplinkybės. Komercinės paslapties galiojimas laiko požiūriu nėra konkrečiai apibrėžtas. Informacija gali netekti apsaugos kaip komercinė paslaptis dar iki pasibaigiant licencinės sutarties galiojimo laikui. Licenciaro noras žinoma yra kuo ilgiau gauti finansinės naudos iš turimos slaptos informacijos, netgi ir pasibaigus jos galiojimui, t.y. tapus viešai prieinamai. Todėl, jei licencijos gavėjas nepareikalaus, kad būtų įtraukta nuostata dėl sutarties nutraukimo, jam gali tekti mokėti už tai, kas yra viešai prieinama.¹⁶⁰ Tokia situacija gali susiklostyti, kai atlyginimas už licencijuotą paslaptį yra apskaičiuojamas pagal produktų kiekį, pagamintą naudojantis slapta informacija.

Keli pavyzdžiai iš JAV teismų praktikos¹⁶¹: Warner-Lambert įmonė turėjo verslo paslapties - Listerin antiseptiko formulės - licenciją. Kai ši formulė tapo nebe slapta, Warner-Lambert nusprendė, kad licencijos sutartis pasibaigė ir nustojo mokėti atlyginimą

¹⁵⁷ JONES, Alison; SUFRIN, Brenda. *EC competition law: text, cases and materials*. 3rd ed. Oxford: Oxford university press, 2008, p. 785.

¹⁵⁸ POLTORAK, Alexander I.; LERNER, Paul J. *Essentials of licensing intellectual property*. USA: John Willey & Sons, Inc., 2004, p. 75.

¹⁵⁹ GUOBYŠ, Vytautas. *Licencinės sutartys*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1996, p. 57.

¹⁶⁰ *Supra*, note 158, p. 71.

¹⁶¹ Cituojama pagal POLTORAK, Alexander I.; LERNER, Paul J. *Essentials of licensing intellectual property*. USA: John Willey & Sons, Inc., 2004, p. 71-72.

už ją, tačiau tęsė produkto, pagaminto pagal šį jau viešai žinomą receptą, pardavimą. Licencijos davėjas iškėlė bylą dėl sutarties pažeidimo. Teismas nustatė, kad Warner-Lambert buvo įsipareigojusi toliau mokėti atlyginimą už produktą, pagamintą pagal formulę, pardavimą. Licencinėje sutartyje nebuvo jokių nuostatų, leidžiančių licencijos gavėjui nutraukti sutartį, kol formulė – nesvarbu slapta ar ne – yra naudojama. Panaši situacija gali susiklostyti tarp gamintojo ir išradėjo. Pavyzdžiui, vienoje JAV byloje, raktų pakabuko išradėjas užpildė formą gauti patentui ir nieko nelaukdamas perdavė savo verslo paslapties teises ir teises į patentą, kuris bus išduotas ateityje, gamintojui licencine sutartimi. Licencijos galiojimo laikas buvo nustatytas iki tol, kol baigsis patento galiojimo laikas. Patentų biuras nusprendė, kad išradimas nėra patentabilus ir patentas nebuvo išduotas. Taigi, nebuvo ir patento galiojimo pasibaigimo datos. Paslaptis nebuvo išsaugota ir gamintojas nustojo mokėti įmokas, tačiau nenustojo prekiauti raktų pakabukais. Licencijos davėjas iškėlė bylą dėl sutarties pažeidimo ir laimėjo. Teismas nustatė, kad licencijos gavėjas gavo naudos iš to, dėl ko susitarė, t.y. galimybę pirmam pradėti pardavinėti raktų pakabukus, ir dėl to yra įsipareigojęs mokėti atlyginimą už pardavimą iki kol sueis sutarta galiojimo pabaiga, t.y. pasibaigs patento galiojimas. Tačiau, kaip minėta, patentas nebuvo išduotas, vadinasi ir sutarties pasibaigimo terminas niekada nesueis.

Tokiais atvejais problema gali kilti ne tik dėl mokėjimo už licencinės sutarties objektą, bet ir dėl licencinio susitarimo apsaugos konkurencijos teisės požiūriu. Pavyzdžiui, ES teisėje, jei licenciniam susitarimui buvo taikoma išlyga pagal Reglamentą Nr. 772/2004, informacijai tapus viešai prieinamai, licencinis susitarimas nebepatektų į minėto reglamento suteikiamą „saugumo zoną“. Taigi, licencijos gavėjas nebeturėtų nei apsaugos, kad licencinė sutartis suderinama su konkurencijos teise, nei galėtų be mokesčių naudotis visiems laisvai prieinama informacija.

3. Konfidencialumo apsauga. Idealiausia, kad priėjimas prie licencijuotos informacijos būtų apribotas tik tiems, kurie turi ją žinoti, ir visi šie asmenys turi vykdyti susitarimus, numatančius konfidencialų informacijos pobūdį ir jų pareigą laikyti ją paslapyje. Licencijos gavėjas ir, jei įmanoma, visi susiję asmenys turi pripažinti, kad neteisėtas (tyčinis ar netyčinis) atskleidimas sukels nepataisomą žalą, kad praradimas, kilęs dėl tokio atskleidimo negali būti adekvačiai kompensuojamas pinigais, ir kad todėl šalys nustato greitą išankstinių ir nuolatinių draudimų taikymą, vengiant tokių atskleidimų, papildomai prie kitų priemonių, kurių gali prireikti. Licencijoje turi būti aiškiai nustatyta, kad konfidencialumo pareiga išlieka net ir pasibaigus licencijos

galiojimui, neatsižvelgiant į tai, dėl kokių priežasčių ji nebegalioja.¹⁶² Praktiškai kuo mažiau žmonių bus susipažinę su tokia informacija, tuo mažesnė tikimybė, kad slapta informacija bus atskleista ar panaudota ne įmonės naudai. Pavyzdžiui, žinomo prekių ženklų Apple savininkas, kol kūrė savo pirmuosius produktus, komandoje visuomet turėdavo ne daugiau kaip 100 žmonių. Jei priimdavo 101-ąjį, tai vieną darbuotoją tekdavo atleisti. Taip būdavo užtikrinama, kad aktualias įmonės paslaptis vienu metu žinos tik apibrėžtas skaičius žmonių ir visi jie bus išpareigoję neskleisti informacijos už įmonės ribų. Tokia praktika grindžiama nuostata, kad kuo mažesnė grupė, tuo lengviau kontroliuoti, kad visi laikytųsi susitarimo dėl konfidencialios informacijos išsaugojimo.

4. *Know-how* perdavimo būdas. Gali būti vienkartinis arba tęstinis. Vienkartinis reiškia, jog vienu kartu per sutartą laiką perduodama visa informacija: dokumentacija, įrengimai, apmokomi gavėjo specialistai. Tęstinis reiškia, kad iš pradžių licenciaras perduoda reikalingą informaciją ir dokumentaciją, paskui padeda organizuoti gamybą ir pritaiko gamybos technologiją ir prie vietos sąlygų, kontroliuoja gamybą ir užtikrina suderintus jos rodiklius.¹⁶³

5. Kaina. Du pagrindiniai kainos nustatymo būdai: pirmuoju būdu gautas pelnas, panaudojus *know-how*, dalijamas tarp pirkėjo ir pardavėjo. Antruoju būdu kaina nustatoma priklausomai nuo faktinių išlaidų, susijusių su *know-how* kūrimu (projektavimu), įsisavinimu ir įdiegimu. Praktiškai, nustatant kainą, atsižvelgiama į faktorius, figūruojančius abiejuose šiuose atvejuose, nes be išlaidų, susijusių su faktinėmis išlaidomis, kurias patyrė *know-how* turėtojas, kainos formavimui turi įtakos ir kainą formuojantys rinkos faktoriai.¹⁶⁴ Atlyginimas už licencijuojamą objektą gali būti išmokėtas kaip vienkartinis mokestis arba kaip pastovios išmokos, kurios yra fiksuotos arba susietos su tiksliai apibrėžtais kriterijais, pvz. prekių pardavimo apimtis (einamasis atlyginimas nuo prekės vieneto), arba vertės procentas (einamasis atlyginimas, priklausantis nuo apyvartos). Paprastai nustatomas minimalus atlyginimas.¹⁶⁵ Kai skaičiuojama pagal produkcijos vienetą, licenciaras gali norėti minimalaus prekių kiekio pagaminimo.¹⁶⁶

6. Nekonkuravimo išpareigojimai. Paprastai *know-how* suteikiantis ūkio subjektas nenori, kad šia informacija pasinaudotų jo konkurentai, todėl gali būti pateisinamas

¹⁶² POLTORAK, Alexander I.; LERNER, Paul J. *Essentials of licensing intellectual property*. USA: John Wiley & Sons, Inc., 2004, p. 74.

¹⁶³ GUOBYŠ, Vytautas. *Licencinės sutartys*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1996, p. 56.

¹⁶⁴ *Ibidem*.

¹⁶⁵ LIETUVOS RESPUBLIKOS PATENTŲ BIURAS. *Intelektinė nuosavybė kaip kokybės gerinimo šaltinis*. Vilnius: Justitia, 2003, p. 118.

¹⁶⁶ JONES, Alison; SUFRIN, Brenda. *EC competition law: text, cases and materials*. 3rd ed. Oxford: Oxford university press, 2008, p. 786.

pirkėjui nustatytas įsipareigojimas nekonkuruoti.¹⁶⁷ Licenciaras gali norėti užsitikrinti, kad licenciatas nenaudos savo ar trečiųjų šalių technologijos ir negamins konkuruojančių prekių. Tai taip pat vienas iš būdų užtikrinti, kad licenciatas gamins minimalų produkcijos kiekį pagal licenciją ir atitinkamai bus užtikrintos licenciaro pajamos.¹⁶⁸

7. *Know-how* tinkamumo užtikrinimas. Licencijos gavėjas gali norėti apibrėžti reikalaujamą informacijos atskleidimo ir pagalbos ją įgyvendinant lygį kaip tokį, kuris įgalins jį efektyviai panaudoti licencijuotas verslo paslaptis ir *know-how*. Toks apibrėžimas sudaro įsipareigojimą iš licenciaro pusės ir taip pat garantiją, kad licenciatas galės efektyviai panaudoti licencijuotą nuosavybę. Licencijos davėjas savo ruoštu gali nustatyti apribojimus teikiamai pagalbai kiekybiniu požiūriu arba gali reikalauti užmokesčio, už bet kokią pagalbą, viršijančią nustatytus limitus.¹⁶⁹

8. Licencijos rūšis. Populiariausios išimtinės arba vienintelės licencijos, kurios tuo pačiu yra ir teritorijos apribojimai produkcijai (gamybai). Licenciatas paprastai labiau suinteresuotas licencija, kai ji išimtinė, kadangi taip jis garantuotas, kad tam tikroje teritorijoje su juo nekonkuruos nei kitas licenciatas, nei pats licenciaras. Tokios nuosatos kelia susirūpinimą dėl rinkos padalinimo.¹⁷⁰

4. Teisės į informaciją, sudarančią verslo paslaptį, įgyvendinimas ir piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi *Microsoft* bylos kontekste

Kaip minėta anksčiau, įmonės turima slapta informacija yra įmonės nematerialusis turtas, padedantis įmonei susikurti konkurencinį pranašumą. Kai įmonės konkurencinis pranašumas pasiekia dominavimo lygį atitinkamoje rinkoje, teisės į informaciją, sudarančią verslo paslaptį, įgyvendinimas gali pasunkėti. Ypač tai pasireiškia, jei turima informacija yra siejama su naujovėmis, kurios, jei būtų prieinamos kitiems, padėtų kurti naujus produktus, tenkinančius vartotojų poreikius. Dominuojanti įmonė turi rūpintis ne tik savo interesais, bet ir bendru siekiu tobulėti, o tai reiškia ir neriboti konkurentų siekio kurti naujoves. Kai įmonė užima dominuojančią padėtį rinkoje, jos suinteresuotumas komercinių paslapčių licencijavimu yra žymiai mažesnis nei galėtų būti, kadangi ji jau turi užtikrintą padėtį rinkoje, o turima slapta informacija tik padeda išlaikyti dominavimą. Kyla klausimas, ar intelektinės nuosavybės savininkas yra pakankamai laisvas drausti

¹⁶⁷ ŠVIRINAS, Daivis. *Vertikaliųjų susitarimų reglamentavimas konkurencijos teisėje: monografija*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2004, p. 66.

¹⁶⁸ *Supra*, note 166, p. 788.

¹⁶⁹ POLTORAK, Alexander I.; LERNER, Paul J. *Essentials of licensing intellectual property*. USA: John Wiley & Sons, Inc., 2004, p. 69-70.

¹⁷⁰ *Supra*, note 166.

tretiesiems asmenims naudotis turima informacija ir kokios aplinkybės lemia teisės į informaciją, sudarančią verslo paslaptį, ribojimą. Intelektinės nuosavybės ir konkurencijos teisės sąveika dominavimo atveju gali būti nagrinėjama *Microsoft Corp. v Komisija*¹⁷¹ bylos kontekste.

Dominuojančia yra laikoma įmonė, kuri užima didelę dalį atitinkamos rinkos ir turi daug didesnę rinkos dalį nei jos didžiausias konkurentas. Įmonė paprastai pripažįstama dominuojančia, kai ji užima 40 procentų ar daugiau atitinkamos rinkos dalį.¹⁷² Esant tam tikrom aplinkybėm dominuojančia gali būti pripažinta ir įmonė, kuri neužima 40 procentų rinkos dalies, tačiau jos konkurentai nėra tokie stiprūs, kad galėtų įtakoti įmonės veikimą rinkoje.¹⁷³

4.1. Bylos aplinkybės

Pirmiausia, trumpai apie šios bylos fabulą. Problema kilo tuomet, kai JAV bendrovė *Sun Microsystems, Inc.* (toliau tekste – *Sun*), tiekianti serverius ir serverių operacines sistemas, kreipėsi į gerai žinomą JAV bendrovę *Microsoft Corp.* (toliau tekste – *Microsoft*), su prašymu pateikti visą informaciją, reikalingą tam, kad *Sun* galėtų suderinti savo produktus su *Windows* operacine sistemoma. *Microsoft* atsisakė suteikti informacijos, nurodydama, jog prašomi duomenys jau yra viešai prieinami per kitus kanalus, o taip pat visą norimą informaciją *Sun* gali sužinoti neužilgo vyksiančioje konferencijoje.¹⁷⁴ *Sun* netenkino tokia situacija ir ji kreipėsi į Europos Bendrijų Komisiją (toliau tekste – Komisija). Sujungus kelis kaltinimus ir atlikus vieną išsamų tyrimą, Komisija nustatė, jog *Microsoft* užima dominuojančią padėtį atitinkamoje rinkoje ir piktnaudžiauja savo padėtimi, todėl skyrė jai baudą bei korekcines priemones. Įmonė buvo nubausta už tai, kad atsisakė suteikti konkurentams „su suderinamumu susijusią informaciją“ bei leisti ja naudotis gaminant bei platinant su jos gaminiais konkuruojančius produktus darbo grupės serverių operacinių sistemų rinkoje.

¹⁷¹ 2007 m. rugsėjo 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje *Microsoft Corp. v Europos Bendrijų Komisija* Nr. T-201/04, Teismo praktikos rinkinys, 2007, puslapis II-03601.

¹⁷² OECD Glossary of Statistical Terms [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-04-12]. Prieiga per internetą: <<http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=3199>> [žiūrėta 2011-04-12].

¹⁷³ 2009 m. vasario 24 d. Komisijos komunikatas Komisijos - Įgyvendinimo prioritetų taikant EB sutarties 82 straipsnį dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam antikonkurenciniam elgesiui gairės, OL C 45, 2009 2 24, p. 7-20.

¹⁷⁴ *Supra*, note 171.

4.2. Teisės į intelektinę nuosavybę

Microsoft supratimu, Komisija ją įpareigojo pateikti tokią „su suderinamumu susijusią informaciją“, kurią saugo patentai, autorių teisė ir komercinė paslaptis. *Microsoft* teigė, kad reikalaujami komunikacijos protokolai yra naujovės technologiniu požiūriu ir turi patentinę apsaugą, komunikacijos „serveris-serveris“ protokolus, kuriuos pagal ginčijamą sprendimą ji turėjo parengti ir atskleisti savo konkurentams, apsaugo autorių teisė, o taip pat, komunikacijos protokolai – labai vertinga komercinė paslaptis, kadangi *Microsoft* atskleidžia komunikacijos „serveris-serveris“ protokolus tik pagal susitarimus dėl licencijų, kurie numato konfidencialumo įsipareigojimą ir kuriuose pripažįstamas jos, kaip šios technologijos savininkės, statusas.¹⁷⁵ Pastebėtina, jog informacija vienu metu negali būti saugoma visomis minimomis formomis. Jei komunikacijos protokolai yra patentuoti kaip teigė *Microsoft*, tai jie negali būti saugomi kaip komercinės paslaptys, kadangi patentas reikalauja viešo atskleidimo, o komercinė paslaptis, atvirkščiai, neleidžia susipažinti su informacija. Galima tik autorių teisės ir komercinės paslapties apsauga vienu metu.¹⁷⁶ Objektas taip pat gali būti tuo pačiu metu saugomas autorių teisėmis ir turėti patentinę apsaugą.

Komisija dėl *Microsoft* išsakytos pozicijos dėl intelektinės nuosavybės teisių manė, kad parengti dokumentai neįrodo, jog atitinkamoje informacijoje yra „naujovių, turinčių savarankišką vertę“, tačiau neatmetė galimybes, kad ginčijamame sprendime numatytiems specifikacijoms gali būti taikoma autorių teisė bei pripažino, kad informacija, kurią *Microsoft* turi atskleisti pagal ginčijamą sprendimą, iki šiol buvo laikoma paslapyje nuo jos konkurentų darbo grupės serverių operacinių sistemų rinkoje. Tačiau, Komisijos nuomone, nėra akivaizdu, jog „komercinės paslaptys“ prilygsta „įstatymo įtvirtintoms“ intelektinės nuosavybės teisėms. Be to, Komisija pažymėjo, jog *Microsoft* ne visada komunikacijų protokolus laikė komercine paslaptimi. Su suderinamumu susijusią informaciją ji pradėjo laikyti slapta tik tada, kai pati įsitvirtino rinkoje. Dalinimasis minėta informacija tik padėjo įmonei patekti į rinką.¹⁷⁷ Toks *Microsoft* elgesys tik patvirtina faktą, kad yra tikimybė, jog tam tikrais atvejais dominuojanti įmonė, turėdama visišką laisvę nustatyti kokia informacija sudaro jos komercinę paslaptį, pasinaudos savo teisėmis ne visos rinkos bei vartotojų gerovei, bet išimtinai savo interesais, siekdama dar labiau sustiprinti savo dominuojančią padėtį rinkoje ir gauti dar daugiau komercinės

¹⁷⁵ 2007 m. rugsėjo 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje *Microsoft Corp. v Europos Bendrijų Komisija* Nr. T-201/04, Teismo praktikos rinkinys, 2007, puslapis II-03601.

¹⁷⁶ BIRŠTONAS, Ramūnas, *et al. Intelektinės nuosavybės teisė*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010, p. 809.

¹⁷⁷ *Supra*, note 175.

naudos. Tokios aplinkybės tik pagrindžia konkurencinių institucijų susirūpinimą tokių veiksmų poveikiu rinkai dominavimo atveju.

Pirmosios instancijos teismas nesprenė, kuriai iš intelektinės nuosavybės kategorijų priskirti komunikacijos protokolai, kadangi teismas manė, jog tai šalutinis klausimas nagrinėjamoje byloje ir pagrindinio klausimo išnagrinėjimui nebūtina nuspręsti dėl *Microsoft* komunikacijos protokolams ar jų specifikacijoms taikytinų intelektinės nuosavybės teisių. Teismas šioje byloje preziumavo, jog nagrinėjami protokolai ar jų specifikacijos patenka į intelektinės nuosavybės teisių taikymo sritį arba yra komercinės paslaptys ir jog šios paslaptys prilygintinos intelektinės nuosavybės teisėms.¹⁷⁸ Beje, Komisija taip pat nemanė, kad būtina atsakyti į šį klausimą, kadangi esamų aplinkybių visiškai pakanka piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi pagrįsti.

Intelektinės nuosavybės atžvilgiu, manytina, kad pripažinimas fakto, jog komercinės paslaptys gali būti prilygintos intelektinės nuosavybės teisėms, reiškia, kad nematerialaus turto apsauga komercine paslaptimi gali sukelti tokias pačias pasekmes kaip ir apsauga intelektinės nuosavybės teisėmis, tokiomis kaip patentai, autorių teisės, kt. Bylos kontekste tai reiškia, jog tiek intelektinės nuosavybės teisės, tiek komercinės paslapties institutas suteikia teisę neleisti tretiesiems asmenims naudotis intelektine nuosavybe be jos savininko sutikimo, nepriklausomai nuo to, ar nuosavybės apsauga pagrįsta viešumu ar įslaptinimu, o taip pat, esant tam tikroms aplinkybėms, intelektinę nuosavybę gali tekti perleisti naudotis tretiesiems asmenims, nepriklausomai nuo to, kokia forma ji saugoma. Šiuo požiūriu, komercinė paslaptis sukuria lygiai tokį patį išimtinumo efektą kaip ir intelektinės nuosavybės teisės. Pirmosios instancijos teismo sprendimo prezumpcijos dalis dėl komercinės paslapties prilyginimo intelektinės nuosavybės teisėms, parodo, kad konkurencijos teisės atžvilgiu, sprendžiant klausimą dėl dominuojančią padėtį užimančio subjekto, kuris savo veiksmus teisina intelektinės nuosavybės turėjimu, piktnaudžiavimo, nėra skirtumo, ar turima nuosavybė saugoma intelektinės nuosavybės teisėmis ar kaip komercinė paslaptis. Taip pat, pastebėtina, kad teismas minėtą prezumpciją daro ne todėl, kad konstatuotų vienos ar kitos *Microsoft* kaip savininko teisės buvimą, o todėl, kad vertinant piktnaudžiavimo veiksmus, būtų atsižvelgta į visas aplinkybes, galimai teisinančias dominuojančios įmonės elgesį, ir būtų tinkamai įvertintas balansas tarp intelektinės nuosavybės ir konkurencijos teisės normų. O savininko teisės vienareikšmiškai yra svarbios ir būtina į jas atsižvelgti bei nustatyti ar galima ir kiek galima jas riboti kitų teisių naudai.

¹⁷⁸ *Ibidem*.

Taigi, iš vienos pusės, tiek *Microsoft* nuomone, tiek ir pagal Pirmosios instancijos teismo nustatytą prezumpciją, *Microsoft* komunikacijos protokolai yra saugomi intelektualinės nuosavybės ar joms prilygintų teisių. Komunikacijos protokolai yra intelektualinė nuosavybė, kuri suteikia teisę ja disponuoti savininko nuožiūra, įskaitant ir teisę suteikti arba nesuteikti licenciją naudotis turima nuosavybe, nepriklausomai nuo to, ar ji saugoma intelektualinės nuosavybės teisėmis ar kaip komercinė paslaptis, kuri šios bylos kontekste prilyginama intelektualinės nuosavybės teisėms. Iš kitos pusės, kyla klausimas, kokia apimtimi dominuojanti įmonė gali naudotis savo kaip savininko teisėmis. Šioje vietoje įsikiša konkurencijos teisės normos. Intelektinės nuosavybės teisių, o taip pat ir komercinių paslapčių, įgyvendinimo apimtį gali riboti konkurencijos nuostatos, kurios kaip nesuderinamą su vidaus rinka draudžia piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi vidaus rinkoje arba didelėje jos dalyje, kuris gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą.¹⁷⁹

4.3. Piktnaudžiavimo duominuojančia padėtimi pateisinimas intelektualinės nuosavybės teisių turėjimu

Microsoft savo atsisakymą suteikti su „suderinamumu susijusią informaciją“ kompanijai *Sun* grindė objektyviu būtinumu apsaugoti turimas intelektualinės nuosavybės teises, į kurias yra ne mažai investuota ir kuriomis siekiama pasinaudoti kuriant naujoves ir taip teikiant naudą vartotojui. Bendrovė pažymėjo padariusi didelių investicijų kurdama komunikacijos protokolus ir jos produktų komercinė sėkmė yra teisėtas atlyginimas už tai. Ji taip pat nurodė, jog bendrai pripažįstama, kad įmonės atsisakymas perduoti savo konkurentams konkrečią technologiją gali būti pateisinamas jos nenoru, jog naudodamiesi šia technologija jie konkuruotų su ja. Technologija, kurią ji turi atskleisti savo konkurentams, yra slapta, labai vertinga licencijos turėtojams ir apima svarbias naujoves, todėl bendrovė turėjo objektyvių priežasčių nesuteikti licencijos naudotis minėta technologija, „atsižvelgdama į žalą, kuri jos ketinimams kurti naujoves būtų keliama, jei *Sun* ar kiti pasinaudotų šia technologija kurdama funkcinį ekvivalentą, konkuruosiantį su *Microsoft* produktais toje pačioje rinkoje“. Dėl Komisijos sprendimu nustatytos pareigos suteikti savo konkurentams komunikacijos protokolų licencijas ji netenka galimybių gauti naudos iš didelių investicijų bei kūrybinių ir tyrimų pastangų, kurias įdėjo kurdama ir tobulindama komunikacijos protokolus. Be to, tai sumažintų jos pačios ir konkurentų norą investuoti į komunikacijos protokolus. *Microsoft* nuomone, būtent ginčijamame

¹⁷⁹ ES Sutarties 102 straipsnis.

sprendime numatytas privalomas licencijos išdavimas stabdo naujovių įdiegimą, nes ji bus mažiau suinteresuota vystyti konkrečią technologiją, jeigu bus priversta perduoti ją savo konkurentams.¹⁸⁰ Visgi, manytina, kad dominuojančios įmonės atsisakymas suteikti informaciją, saugomą intelektualinės nuosavybės teisėmis arba kaip komercinė paslaptis, nėra tokia akivaizdžiai pateisinanti įmonės veiksmus aplinkybė.

Atsisakymas suteikti informaciją, Komisijos manymu, pažeidė ES Sutarties 82 (pagal galiojančią redakciją 102) straipsnio b dalį, t.y. ribojo technikos raidą, pažeidžiant vartotojų interesus. Komisija byloje nurodo, kad remiantis teismų praktika, nors įmonės iš esmės gali laisvai pasirinkti komercinius partnerius, dominuojančią padėtį užimančios įmonės atsisakymas tiekti tam tikromis aplinkybėmis gali būti laikomas piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi ES Sutarties 82 straipsnio prasme. Šiuo atveju, netgi darant prielaidą, jog *Microsoft* atsisakė suteikti trečiajai šaliai licenciją, susijusią su intelektualinės nuosavybės teisėmis, visgi yra „ypatingų aplinkybių“, leidžiančių daryti išvadą apie piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi, o įpareigojimas pateikti informaciją tokiu atveju nereikštų intelektualinės nuosavybės savininko teisių pažeidimo.¹⁸¹ Taigi, esant ypatingų aplinkybių, konkurencijos teisė gali įsiterpti į intelektualinės nuosavybės teisę ir apriboti savininko galimybę išimtinai jomis naudotis. Taip atsiskleidžiantis intelektualinės nuosavybės ir konkurencijos teisės santykis byloja, jog dominavimo atveju konkurencijos teisė, ginanti sąžiningą konkurenciją bei užtikrinanti rinkos konkurencingumą, technologijų pažangą ir vartotojų gerovę yra didesnė vertybė nei intelektualinės nuosavybės savininko teisės, kurios saugo tik vieno asmens intelektualinės veiklos rezultatus nuo laisvo naudojimo.

Komisija byloje pažymėjo, kad teismų praktika dėl privalomo licencijų suteikimo tiesiogiai nėra taikytina komercinėms paslaptims ir kad jų apsauga pagal nacionalinės teisės aktus dažniausia yra labiau ribota negu autorių teisių arba patentų suteikiama apsauga. Ji teigė, kad jei ir gali egzistuoti „įstatymo įtvirtinta“ atsisakymo suteikti licenciją dėl intelektualinės nuosavybės teisių teisėtumo prezumpcija, konkurencijos teisėje atsisakymo atskleisti paslaptį, kurios buvimas priklauso tik nuo vienašalio komercinio sprendimo, teisėtumas juo labiau priklauso nuo konkretaus atvejo faktinių aplinkybių, ypač nuo esamų interesų.¹⁸² Komercinės paslapties apsauga priklauso tik nuo savininko veiksmų, nėra jokios išorinės kontrolės dėl informacijos pripažinimo komercine paslaptimi, todėl čia atsiveria didesnė galimybė piktnaudžiauti ir, naudojantis savo laisve

¹⁸⁰ 2007 m. rugsėjo 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje *Microsoft Corp. v Europos Bendrijų Komisija* Nr. T-201/04, Teismo praktikos rinkinys, 2007, puslapis II-03601.

¹⁸¹ *Ibidem*.

¹⁸² *Ibidem*.

suteikti informacijai komercinės paslapties statusą, pažeisti rinkos konkurencingumą. Tuo tarpu intelektualinės nuosavybės teisės suteikiamos patikrinus atitiktį reikalavimams ir garantuoja objektyvų jų egzistavimą. Todėl Komisijos susirūpinimas dėl paslapties turėjimo yra visiškai pagrįstas. Komisija atmetė *Microsoft* samprotavimus, jog komunikacijos protokoluose yra naujovių, kuriuos saugo komercinė paslaptis, kadangi šioje byloje atitinkamos „paslapties“ svarba priklauso ne nuo to, kad ji sudaro naujovę, o nuo to, kad ji yra dominuojančios įmonės paslaptis.¹⁸³

Komisija konstatavo, jog neatmestina galimybė, kad *Microsoft* nustatyta pareiga atskleisti trečiosioms šalims su suderinamumu susijusią informaciją ir leisti ja naudotis pažeidžia laisvą jos intelektualinės nuosavybės teisės įgyvendinimą. Tačiau Komisija manė, jog bet kuriuo atveju, net jeigu dėl ginčijamo sprendimo *Microsoft* negalėtų visiškai įgyvendinti tam tikrų intelektualinės nuosavybės teisių, tai būtų pateisinama būtinybe nutraukti nustatytą piktnaudžiavimą. Komisija nurodė, kad „ginčijamas sprendimas įpareigoja *Microsoft* suteikti teisę naudoti specifikacijas siekiant produktų suderinamumo“ ir kad „tiek, kiek ši pareiga gali riboti *Microsoft* galimybę užtikrinti visišką jos intelektualinės nuosavybės teisių laikymąsi, ji pateisinama būtinybe užkirsti kelią pažeidimui.“¹⁸⁴ Taigi, Komisijos nuomone konkurencijos teisės nuostatos yra neabejotinai svarbesnės už intelektualinės nuosavybės savininko teisių įgyvendinimą. Ir dominavimo faktas yra pakankamas, kad būtų galima riboti intelektualinės nuosavybės teisių veikimą tam tikromis aplinkybėmis.

Komisija manė, jog nebūtina priimti sprendimo dėl klausimo, ar *Microsoft* veiksmai laikytini atsisakymu suteikti trečiosioms šalims licenciją naudotis intelektualinės nuosavybės teisėmis ir ar komercinėms paslaptims taikytinas toks pats apsaugos lygis kaip šioms teisėms, nes bet kuriuo atveju įvykdyti griežti kriterijai, kuriais remiantis toks atsisakymas gali būti pripažintas piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi ES Sutarties 82 straipsnio prasme. Komisija nuomone, *Microsoft* negali pateisinti atsisakymo tuo, kad atitinkama technologija yra slapta ir labai vertinga ir kad joje yra svarbių naujovių.¹⁸⁵

Pirmosios instancijos teismas konstatavo, jog vien aplinkybė – darant prielaidą, jog ji teisinga – kad komunikacijos protokolai ar jų specifikacijos patenka į intelektualinės nuosavybės teisių sritį, negali būti objektyvia pateisinama priešastimi atsisakyti suteikti informaciją Europos Teisingumo Teismo suformuotos praktikos prasme. Jeigu vien intelektualinės nuosavybės teisių turėjimą būtų galima laikyti objektyviu atsisakymo suteikti

¹⁸³ *Ibidem.*

¹⁸⁴ *Ibidem.*

¹⁸⁵ *Ibidem.*

licenciją pateisinimu, tokiu atveju įmonės veiksmai niekada nebūtų laikomi ES Sutarties 82 straipsnio pažeidimu. Byloje minima Europos Teisingumo Teismo pozicija autorių teisių srityje yra tokia, jog intelektinės nuosavybės teisės turėtojo atsisakymas suteikti licenciją, net jeigu tai daro dominuojanti įmonė, savaime negali reikšti piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi, tačiau ypatingomis aplinkybėmis turėtojo veiksmai įgyvendinant savo išimtinę teisę gali sudaryti piktnaudžiavimą. Norint konstatuoti, jog autorių teises turinčios įmonės atsisakymas suteikti prieigą prie produkto arba paslaugos, būtinų vykdyti tam tikrą veiklą, galėtų būti laikomas piktnaudžiavimu, pakanka, kad būtų įvykdytos trys kumuliacinės sąlygos: 1) atsisakymas sudarytų kliūtis naujam produktui, turinčiam potencialią vartotojų paklausą, atsirasti; 2) atsisakymas nebūtų pateisinamas; 3) atsisakymas galėtų pašalinti visą konkurenciją antrinėje rinkoje. Siekiant užtikrinti viešąjį interesą išsaugoti rinkoje veiksmingą konkurenciją, leidžiama kėsintis į išimtinę intelektinės nuosavybės teisės turėtojo teisę, įpareigojant jį suteikti licencijas trečiosioms šalims, kurios siekia patekti į rinką ar išsilaikyti joje.¹⁸⁶

Pirmosios instancijos teismo nuomone, nagrinėjamos technologijos slaptumas yra vienašalio *Microsoft* komercinio sprendimo pasekmė. Be to, ji negali remtis tariamai slaptu su suderinamumu susijusios informacijos pobūdžiu, teigdama, kad gali būti įpareigota ją atskleisti tik tuo atveju, kai yra Europos Teisingumo Teismo praktikoje (o būtent bylose *Magill*¹⁸⁷ ir *IMS Health*¹⁸⁸) nustatytos aplinkybės, ir pateisinti savo atsisakymo šiuo tariamu informacijos slaptumu. Galiausiai niekas nepateisina teiginio, kad slaptai technologijai taikoma didesnė apsauga nei, pvz., technologijai, kurią išduodant patentą jos išradėjas turėjo atskleisti visuomenei.¹⁸⁹

Taigi, *Microsoft* neįrodė, kad egzistuoja kokia nors objektyvi jos atsisakymo atskleisti su suderinamumu susijusią informaciją pateisinama priežastis, todėl ieškinys buvo atmestas.

¹⁸⁶ *Ibidem*.

¹⁸⁷ 1995 m. balandžio 6 d. Europos Teisingumo Teismo sprendimas byloje *RTE ir ITP v Europos Bendrijų Komisija* Nr. C-241/91 P ir C-242/91 P, Teismo praktikos rinkinys, 1995, puslapis I-743.

¹⁸⁸ 2004 m. balandžio 29 d. Europos Teisingumo Teismo sprendimas byloje *IMS Health* Nr. C-418/01, Teismo praktikos rinkinys, 2004, puslapis I-5039.

¹⁸⁹ 2007 m. rugsėjo 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje *Microsoft Corp. v Europos Bendrijų Komisija* Nr. T-201/04, Teismo praktikos rinkinys, 2007, puslapis II-03601.

4.4. Apibendrinimas

Pastebėtina, jog nors šioje byloje nebuvo sprendžiama, ar komunikacijos protokolai yra įmonės komercinė paslaptis, tačiau darant prielaidą, jog tai yra intelektinės nuosavybės teisė arba komercinė paslaptis, buvo nuspręsta, jog dominuojančią padėtį rinkoje užimančios įmonės, esant tam tikroms ypatingoms aplinkybėms, teisės į intelektinę nuosavybę gali būti apribotos. Tokia išvada gali sukelti nerimą įmonėms, kad komercinė paslaptis, ir taip būdama lengvai prarandamas objektas, turi dar mažiau galimybių būti išsaugota, jei įmonė yra dominuojanti ir slaptos informacijos turėjimas kelia nepageidautinus padarinius konkurencijai.

Galima būtų teigti, jog *Microsoft* byloje buvo paneigta bendrovių teisė laisvai nustatyti, kokią informaciją laikyti komercine paslaptimi. Kaip seka iš *Microsoft* bylos, kai įmonė užima dominuojančią padėtį rinkoje, ji nevisada galės ginti savo teises motyvuodama informacijos slaptumu. Jei informacijos neatskleidimas apsunkins konkurentų egzistavimą rinkoje ir stabdys inovacijų kūrimą, tokią informaciją gali tekti atskleisti. Kita vertus, *Microsoft* padėtis rinkoje iš tiesų vertintina kaip ypatinga, todėl byloje pateikti argumentai ir buvo vertinami specifinių aplinkybių kontekste. *Microsoft* byla netgi verčia susimąstyti, ar kompiuterinių programų sferoje dėl programų kaip saugomų objektų specifiškumo apskritai toleruotinos paslaptys ir ar nevertėtų šioje srityje pripažinti tik „atviro kodo“ technologijų egzistavimą. Tačiau, tai gali būti vertinama tik kaip tam tikros prielaidos, kurių pagrindimui ir aiškios tendencijos susiformavimui prireiktų nemažai laiko ir daugybės praktinių situacijų įvertinimo intelektinės nuosavybės, konkurencijos bei kitų teisės šakų požiūriu.

Išvados

1. Viena iš labiausiai pasitaikančių komercinės (verslo) paslapties rūšių intelektinės veiklos rezultatų ir intelektualinio pobūdžio informacijos kontekste yra gamybinė paslaptis (angl. - *know how*), kuri turėtų būti aiškinama kaip komercinės paslapties porūšis. Tokio aiškinimo poreikis atsiranda todėl, kad Lietuvoje, informacijai, sudarančiai verslo paslaptį, įvardinti, naudojami du terminai: komercinė paslaptis ir gamybinė paslaptis, kurių apimtis ir santykis nėra visiškai aiškūs. Dėl lingvistinės - gramatinės teisės normų išraiškos, CK 1.116 straipsnis gamybinę paslaptį pateikia kaip komercinės paslapties porūšį, o CK 5.76 straipsnio 3 dalyje gamybinė paslaptis įvardinama kaip atskira verslo paslapties rūšis. CK 5 knygos komentare nėra tiesiogiai išaiškinama dėl šių dviejų terminų apimties, tačiau atsižvelgiant į kitų sąvokų apibrėžimus, pateiktus CK 5.76 straipsnio komentare, manytina, jog šiame straipsnyje įstatymų leidėjas nesiekė išskirti šių dviejų terminų kaip atskirų rūšių. Be to, šių dviejų terminų lingvistinis aiškinimas suponuoja, jog komercinė paslaptis yra platesnė sąvoka, apimanti ir gamybinę paslaptis, todėl pastaroji neturėtų būti išskiriama kaip atskira verslo paslapties rūšis. Nuo to, kaip bus aiškinama šių terminų apimtis, gali priklausyti, kokie konkretūs verslo paslapties objektai pateks į tam tikrų normų taikymo sritį. Todėl, siūlytina, atkreipti dėmesį į minėtų terminų aiškinimą ir siekiant vienodo teisinių terminų supratimo, gamybinę paslaptį laikyti komercinės paslapties porūšiu.
2. Komercinė (gamybinė) paslaptis gali būti įvardinama ir vertinama kaip specifinis intelektinės veiklos rezultatas. Intelektinės nuosavybės teisių (patentų, prekių ženklų, kt.) išimtinį pobūdį, t.y. galėjimą ginti savo teises prieš bet kuriuos trečiuosius asmenis, sukuria jų viešumas. Komercinės paslapties esmę sudaro informacijos slaptumas, - paviešinus tokią informaciją, ji praranda savo vertę. Būtent todėl slaptos informacijos savininkas neturi išimtinės teisės ginti savo interesų prieš sąžiningus trečiuosius asmenis, kurie savarankiškai arba atbulinės inžinerijos būdu atranda slaptą informaciją. Tik asmuo, turintis pareigą laikytis konfidencialumo sąlygos, privalo atsakyti už informacijos atskleidimą ar panaudojimą. Tačiau, komercinė paslaptis sukuria specifinį išimtinumą, t.y. teisę neatskleisti turimos informacijos ir įpareigoti kitus asmenis laikytis konfidencialumo. Pažymėtina, jog licencinių *know-how* perleidimo sutarčių kontekste ES reglamentuose praktinė patirtis (*know-how*) kaip slapta informacija įtraukiama į reglamentuose pateikiamą intelektinės nuosavybės teisių apibrėžimą.

Komercinė paslaptis nėra intelektualinės nuosavybės teisių objektas, tačiau esant tam tikroms aplinkybėms gali sukurti teises ir pareigas, analogiškas toms, kurias sukuria intelektualinės nuosavybės teisės.

3. Siūlytina ūkio subjektams atkreipti dėmesį į licencines sutartis kaip verslo paslapties perdavimo tretiesiems asmenims būdą. Jei įmonė yra nedidelė, tikėtina, kad viešai neprieinamos informacijos turėjimas, dalinantis ją su kitais rinkos dalyviais, tik padės įmonei išsitvirtinti rinkoje, o taip pat leis sparčiau vystyti naujovėms, turint omenyje ir tai, kad licenciniai susitarimai, kuriuos sudaro nedidelę rinkos dalį užimančios įmonės, pateks į bendrosios išimties Reglamento Nr. 772/2004 taikymo sritį kaip turintys konkurenciją skatinantį. Pastebėtina, jog lietuvių kalba nėra daug informacijos apie komercinių paslapčių licencijavimą, todėl gali būti naudinga suinteresuotoms institucijoms parengti sąvadą ar rekomendacijas dėl nuostatų, įtrauktinų į licencines sutartis dėl komercinių paslapčių perdavimo naudotis. Manytina, kad įmonės, turėdamos daugiau informacijos apie komercinių paslapčių licencijavimą, drąsiau naudotųsi galimybe gauti komercinės naudos iš turimos intelektualinės nuosavybės, o tuo pačiu ir efektyviau konkuruotų ES rinkoje.
4. Informacijos, sudarančios verslo paslaptį, turėtojų kaip savininkų teisė laisvai elgtis su turimu nematerialiu turtu nėra absoliuti ir lengvai įgyvendinama kaip gali pasirodyti iš pirmo žvilgsnio. Ypač tai pastebėtina, kai įmonė užima dominuojančią padėtį rinkoje. Dominavimas gali reikšti konkurencijos teisės didesnę poreikį kištis į įmonės veiklą ir tai bus pateisinama, siekiant užtikrinti tinkamą rinkos veikimą ir pažangą. Įmonei netgi gali tekti atskleisti savo turimą komercinę paslaptį. Toks konkurencijos teisės kišimasis į intelektualinės nuosavybės savininko teisių įgyvendinimą nors ir riboja savininko teises, tačiau atsižvelgiant į tai, kad tik įmonės kompetentingi asmenys gali nuspręsti dėl informacijos pripažinimo komercine paslaptimi, gali būti visiškai pateisinamas. Todėl, didesnę rinkos dalį užimančiai įmonei, vertėtų atsargiai rinktis saugoti tam tikrą informaciją kaip komercinę paslaptį.

Literatūros sąrašas

I. Teisės norminiai aktai

Tarptautinės sutartys

1. Sutarties dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba. Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutarties 1c priedas. Valstybės žinios, 2001, Nr. 46-1620.
2. Convention Establishing the World Intellectual Property Organization [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-22]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/treaties/en/convention/trtdocs_wo029.html#P50_1504> [žiūrėta 2011-03-22].
3. Paryžiaus konvencijoje dėl pramoninės nuosavybės apsaugos, Valstybės žinios, 1996, Nr. 75-1796.

Europos Sąjungos teisės aktai

1. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo, OL, 2010 C 83, p. 47-199.
2. 2010 m. balandžio 20 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 330/2010 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio 3 dalies taikymo vertikalinių susitarimų ir suderintų veiksmų rūšims, OL, 2010 L 102, p. 1-7.
3. 2004 m. balandžio 7 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 772/2004 dėl Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo technologijų perdavimo susitarimų kategorijoms, OL, 2004 L 123, p. 11-17.
4. 2002 m. liepos 31 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1400/2002 dėl Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo vertikalinių susitarimų ir suderintų veiksmų rūšims motorinių transporto priemonių sektoriuje, OL, 2002 L 203, p. 0030-0041.
5. 1996 m. sausio 31 d. Komisijos reglamentu Nr. 240/96 dėl Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo technologijų perdavimo susitarimų kategorijoms, OJ, 1996 L 31, p. 2-13.
6. 1988 m. lapkričio 30 d. Komisija reglamentas (EB) Nr. 556/89 dėl Sutarties 85 straipsnio 3 dalies taikymo tam tikroms *know-how* licencijavimo susitarimų kategorijoms, OJ, 1989 L 61, p. 1-13.
7. 1984 m. liepos 23 d. Komisijos reglamentas (EEB) Nr. 2349/84 dėl Sutarties 85 straipsnio 3 dalies taikymo tam tikroms patentų licencijavimo susitarimų kategorijoms, OJ, 1984 L 219, p. 15-24.

Lietuvos teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, Valstybės žinios, 1999, Nr. 50-1598. Nauja įstatymo redakcija patvirtinta 2003 m. kovo 3 d. įstatymu Nr. IX-1355, Valstybės žinios, 2003, Nr. 28-1125 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).
2. Lietuvos Respublikos dizaino įstatymas, Valstybės žinios, 2002, Nr. 112-4980 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).
3. Lietuvos Respublikos produktų saugos įstatymas, Valstybės žinios, 1999, Nr. 52-1673. Nauja redakcija patvirtinta 2001-07-05 įstatymu Nr. IX-427. Valstybės žinios, 2001, Nr. 64-2324.
4. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, patvirtintas 2000 m. liepos 18 d. įstatymu Nr. VIII-1864. Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.
5. Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymas, Valstybės žinios, 2000, Nr. 92-2844 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).
6. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas, Valstybės žinios, 1999, Nr. 30-856 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).
7. Lietuvos Respublikos patentų įstatymas, Valstybės žinios, 1994, Nr. 8-120 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).

Užsienio valstybių teisės aktai

1. Jungtinių amerikų valstijų vieningas komercinių paslapčių įstatymas [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-22]. Prieiga per internetą: <<http://www.law.upenn.edu/bll/archives/ulc/fnact99/1980s/utsa85.htm>> [žiūrėta 2011-03-22].
2. Jungtinių amerikų valstijų kodeksas [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-22]. <http://www.law.cornell.edu/uscode/html/uscode18/usc_sec_18_00001839----000-.html> [žiūrėta 2011-03-22].
3. JAV antimonopolinėse gairėse

II. Specialioji literatūra

Monografijos, komentarai, vadovėliai, kt.

1. BIRŠTONAS, Ramūnas, *et al.* *Intelektinės nuosavybės teisė*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010.
2. BLAIR, Roger D.; COTTER, Thomas F. *Intellectual property: economic and legal dimensions of rights and remedies*. USA: Cambridge University Press, 2005.
3. GUOBYŠ, Vytautas. *Licencinės sutartys*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1996.
4. JONES, Alison; SUFRIN, Brenda. *EC competition law: text, cases and materials*. 3rd ed. Oxford: Oxford university press, 2008.
5. KASPERAVIČIUS, Petras; ULOZAS, Ričardas Viktoras. *Intelektinė nuosavybė*. Šiauliai: VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2007.
6. LIETUVOS RESPUBLIKOS PATENTŲ BIURAS. *Intelektinė nuosavybė kaip kokybės gerinimo šaltinis*. Vilnius: Justitia, 2003.
7. MATKEVIČIUS, Algirdas. *Bendrovės komercinių paslapčių apsauga: disertacija*. Vilnius: MRU, 2008.
8. POLTORAK, Alexander I.; LERNER, Paul J. *Essentials of licensing intellectual property*. USA: John Willey & Sons, Inc., 2004.
9. ŠVIRINAS, Daivis. *Vertikaliųjų susitarimų reglamentavimas konkurencijos teisėje: monografija*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2004.
10. TRITTON, Guy, *et al.* *Intellectual property in Europ*. 3rd ed. London: Sweet & Maxwell, 2008.
11. UŠPALIENĖ, Romantė. *Komercinė paslaptis ir jos apsauga*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1997.
12. VILEITA, Alfonsas. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Vilnius: Justitia Nr. 1-2 (43-44), 2003.
13. ŽILINSKAS, Vytautas; KASPERAVIČIUS, Petras; KIŠKIS, Mindaugas. *Intelektinė nuosavybė ir jos teisinė apsauga*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2007.

Straipsniai periodiniuose leidiniuose

1. BAGDANSKIS, Tomas. *Atleidimo pagrindas – komercinės paslapties atskleidimas*. Vilnius: Juristas, 2006, Nr. 9.
2. ČAIKOVSKI, Andžej. *Balti tinklai – juodi pinigai. Komercinės paslaptys: teisinė problematika*. Vilnius: Justitia Nr. 5-6, 1999.
3. PRANCKEVIČIUS, Andrius; JANUŠAUSKAITĖ, Kristina. *Bendrovės komercinių (gamybinių) paslapčių apsauga*. Vilnius: Juristas Nr. 1, 2003.
4. SURBLYTĖ, Gintarė. *Atsakomybė už neteisėtą komercinės paslapties igijimą, atskleidimą ar jos naudojimą*. Vilnius. Justitia, Nr. 3 (69), 2008.

Elektroniniai dokumentai

1. GUOBYS, Vytautas. Komercinės paslaptys- konkurencinio pranašumo igijimo priemonė [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-22]. Prieiga per internetą: <http://www.tb.lt/PIC/PNA/2_KOMERCINES_PASLAPTYS.pdf> [žiūrėta 2011-03-22].
2. MATKEVIČIUS, Algirdas. Bendrovės komercinės paslapties objektas [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-22]. Prieiga per internetą: <http://www.amplegal.lt/dokumentai/Bendroves_%20komercines_%20paslapties_o%20objektas.pdf> [žiūrėta 2011-03-22].
3. OECD Glossary of Statistical Terms [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-04-12]. Prieiga per internetą: <<http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=3199>> [žiūrėta 2011-04-12].
4. Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacija. IP licencing: reaping the benefits. In *WIPO Magazine* [interaktyvus]. 2003-05/06 [žiūrėta 2011-03-26]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/sme/en/documents/wipo_magazine/06_2003.pdf> [žiūrėta 2011-03-26].
5. Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacija. Trade secrets are gold nuggets: protect them. In *WIPO Magazine* [interaktyvus]. 2002-04 [žiūrėta 2011-03-22]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/export/sites/www/sme/en/documents/wipo_magazine/04_2002.pdf> [žiūrėta 2011-03-22].
6. Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacija. What is a trade secret? [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-22]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/sme/en/ip_business/trade_secrets/trade_secrets.htm> [žiūrėta 2011-03-22].

7. PEEPERKORN, Luc; KJOLBYE, Lars; WOODS, Donncadh; Directorate-General Competition, units A-1 and A-3. Commission adopts new safe harbour for licensing of patents, know-how and software copyright In *Competition Policy Newsletter* [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2011-03-26]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/2004_2_14.pdf> [žiūrėta 2011-03-26].

III. Praktinė medžiaga

Teismų praktika

1. 2004 m. balandžio 29 d. Europos Teisingumo Teismo sprendimas byloje *IMS Health* Nr. C-418/01, Teismo praktikos rinkinys, 2004, puslapis I-5039.
2. 1995 m. balandžio 6 d. Europos Teisingumo Teismo sprendimas byloje *RTE ir ITP v Europos Bendrijų Komisija* Nr. C-241/91 P ir C-242/91 P, Teismo praktikos rinkinys, 1995, puslapis I-743.
3. 2007 m. rugsėjo 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje *Microsoft Corp. v Europos Bendrijų Komisija* Nr. T-201/04 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-12]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62004A0201:LT:HTML>> [žiūrėta 2011-03-12].
4. Lietuvos Aukščiausiojo teismo civilinių bylų skyriaus 2006 m. rugsėjo 20 d. nutartis byloje *G. Z. v. AB „Parex bankas“* Nr. 3K-3-499/2006, kat. 15.3.2; 22.8 „(S)“.

Kitų institucijų priimti dokumentai

1. 2009 m. vasario 24 d. Komisijos komunikatas Komisijos - Įgyvendinimo prioritetų taikant EB sutarties 82 straipsnį dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam antikonkurenciniam elgesiui gairės, OL C 45, 2009 2 24, p. 7-20.
2. Guidelines on the application of Article 81 of the EC Treaty to technology transfer agreements. OJ, 2004 C 101, p. 2 - 42.
3. 1986 m. gruodžio 15 d. Komisijos sprendimas byloje *Boussois/Interpane*, OJ, 1987 L 50, p. 30-37.

Santrauka

Magistro darbe siekiama atskleisti intelektinės nuosavybės teisės ir konkurencijos teisės normų santykį, įgyvendinant teisę į informaciją, sudarančią verslo paslaptį. Todėl darbe analizuojami verslo paslapties sampratos ir jos apsaugos reglamentavimo ypatumai bei ryšys su intelektine nuosavybe, teisių į intelektinę nuosavybę įgyvendinimo, kiek tai susiję su verslo paslapties perleidimu naudotis tretiesiems asmenims, sukeliamas poveikis konkurencijai, o taip pat, naudojimosi intelektinės nuosavybės objektais ir konkurencinių ribojimų sąveika verslo paslapčių kontekste.

Pirmoje darbo dalyje analizuojama Lietuvos Respublikos, Europos Sąjungos, Jungtinių Amerikos Valstijų bei tarptautiniuose teisės aktuose ir teisės doktrinoje pateikiama verslo paslapties sąvoka, pateikiamas pavyzdinis verslo paslapties objektų sąrašas, nagrinėjami informaciją, sudarančią verslo paslaptį, įvardijančių terminų ypatumai.

Antroje darbo dalyje atskleidžiami komercinės (gamybinės) paslapties reglamentavimo ypatumai. Aiškinamasi, kokiai teisės sričiai priskiriamas komercinės paslapties reguliavimas, koks komercinės paslapties ryšys su intelektinės nuosavybės teisėmis bei kaip tarpusavyje sąveikauja intelektinės nuosavybės ir konkurencijos teisės normos, reguliuojant verslo paslaptis.

Verslo paslaptis kaip intelektinė nuosavybė taip pat yra civilinės apyvartos objektas, o tokio nematerialaus turto savininko pasirinkimas, koku būdu įgyvendinti savo turimą teisę į informaciją, sudarančią verslo paslaptį, gali turėti poveikį konkurencijai tarp rinkos dalyvių. Todėl trečioje darbo dalyje nagrinėjama licencinės sutarties, kaip verslo paslapties perleidimo būdo, samprata, rūšys, licencijuojamo objekto ypatumai, turinys, pasirinkimo licencijuoti turimą slaptą informaciją priežastys ir tikslai, poveikio konkurencijai vertinimas pagal Europos Sąjungos ir Jungtinių Amerikos Valstijų teisę.

Paskutinioji darbo dalis skirta *Microsoft* bylos analizei, kiek tai susiję su atsisakymu suteikti tam tikrą informaciją, kai įmonė piktnaudžiauja užimama dominuojančia padėtimi rinkoje.

Summary

Executing the Right to Information Constituting Business Secret: Aspects of Intellectual Property and Competition Law

Master's thesis aims to reveal the relationship between intellectual property rights and competition law, when the right to information constituting business secret is executed. Therefore, this work analyzes the features of business secret conception and regulation of its protection, relations with intellectual property, influence on competition by executing rights to intellectual property as far as they are related to business secret transfer to third parties, also, interaction of exercising the objects of intellectual property and application of competitive restrains in the context of business secrets regulation.

The first part analyzes the conception of business secret determined in the legislation of the Republic of Lithuania, the European Union, the United States and international law, as well as in the legal doctrine. Moreover, the model list of objects of trade secret is given and the features of terms, which are used to define business secrets, are analyzed.

The second part reveals the features of commercial (industrial) secret regulation, clarifies the law regulating commercial secrets, relations between commercial secrets and intellectual property rights, also the interaction between intellectual property and competition law in the regulation of business secrets.

Trade secrets as intellectual property is also subject to the civil turnover and the choice of the owner of intangible assets how to exercise the right to information constituting business secret may have an influence on competition. Therefore, the third part deals with the licencing agreement as a business secret transfer method and analyzes the concept, types of licencing, features of the object, which can be licenced, the content of licencing arrangements, the reasons and purposes to licence secret information, evaluation of the influence on competition in the European Union and United States law.

The last part is devoted to the analysis of the *Microsoft* case, as far as it concerned with a refusal to provide certain information when a company is abusing its dominant position.